

Izjava.

Gledé na to, da je med oglašeni naročniki mnogo učenih, skušenih, zaslužnih in odličnih slovenskih rodoljubov, ki nas brezizjemno spodbujajo k vstrajnosti; gledé na to, da so se oglasili tudi novi naročniki in celó nekaj domoljubnih naročnic, in gledé na to, da nam utegnejo zvesti ostati stari naročniki, poskusimo pričeto delo nadaljevati tudi v novem letu 1889. Bog z nami!

Izdajateljstvo „Slovanskega Sveta“.

Slovenem.

V obče je slovanski kulturni program tudi Slovenem znan; bistri duhovi tega najmanjšega slovanskega oddelka v Avstriji se niso samo seznanili s točkami tega programa, ampak se tudi že z zaresnostjo ogrevajo zanj. Drugim rodoljubom pa je znano samo ime tega programa; zveni jim nekaj nejasnega po ušesih, ko slišijo govoriti o tem programu. Največ je pa takih rodoljubov, ki sicer odobravajo narodno avtonomijo, ki pripoznavajo zgodovinski pomen cirilo-metodijske cerkve in tudi sedanjo vrednost slovanskega bogoslužja, ki pa vse vkup poštevajo kot nekaj vzornega, oddaljenega, sedanjemu rodu nedosežnega, torej nepraktičnega.

Nič ne poštevajo splošne in praktične modrosti sedanjega papeža Leona XIII., ki vedno bolj razodeva, da mu je na srečo tudi slovansko pokolenje. Ne zmenijo se, da bi utegnili tudi presvetla dinastija Habsburžanov poštevati važne razloge, ki govore odločno tudi v skupno državnem interesu za narodno avtonomijo. Možje, kateri so z bistro glavico in vročim srcem delovali na političnem polju za slovensko politiko, vajeni so poštevati razne sile tudi v državnem zboru ter menijo, da sedanja večina državne zbornice ni ugodna za narodno avtonomijo. Taki zaslužni rodoljubi trdijo, da bi Staročehi, Poljaki in konservativni Nemci ne podpirali slovenskih po-
ncev, ko bi se ti očitno vneli za narodno avtono-

mijo. To je gola resnica; ali pomisliti je, da politika sedanje državnozbornske večine ne reši ne Čehov, ne Poljakov, ne Slovencev. Žrtve, za katere je glasovala državnozbornska večina, so take in tolike, da niso v nikakem razmerju s pridobitvami, ki jih je dosegla ta večina za narodnosti, katere zastopa.

Nihče ne more trditi, da bi ne bila sedanja državno-zbornska desnica mogla več doseči na korist narodu in državi. Ako se izgovarjajo, da je mednarodno položnje krivo nevspehov sedanje državnozbornske desnice, in da je treba poštovati zlasti avstrijske Nemce, je pomisliti, da mednarodna politika ne zahteva samo, da bi bili zadovoljni in pomirjeni avstrijski Nemci, ampak vsaj ravno takó in toliko, da so pomirjeni tudi avstrijski Slovani.

Gledé na to se je pokazala državnozbornska desnica v resnici malenkostna, neplodovita toliko gledé na korist narodov, kakor na korist skupne države. Morda nikdar v ustavnem življenju ne bo več take prilike in takih razlogov za izvršbo narodne avtonomije, nego je bila dosedanja doba Taaffejeve vlade. Saj so države malokedaj v takem položnju, da bi zahtevale od narodov toliko gmotnih in krvnih žrtev, v kakoršnem so sedaj evropske velevlasti v obče, torej tudi Avstro-Ogerska. Ako bi bilo res, da je bila sedanja desnica primerno sredstvo za dovoljevanje

takih žrtev, potem je tudi res, da je ista desnica svojo ulogo bistveno — že izvršila. Ona sme odstopiti, in sedanja levica prevzame z lahkim srcem ulogo ustavnih većin. Levica bi se smejala v pest tudi zaradi tega, ker bi videla, da je desnica takó po ceni pekla kostanj — za levico, in da tej levici bi ne bilo odslej glasovati za take žrtve.

Kar se dostaje Taaffejeve vlade same, so sodili o njeni ulogi tudi mnogovrstni zunanji časniki. Ali nikakor ni ona na prvem mestu kriva, da je ostala desnica brez vsake primerne odškodnine. Saj vendar ni pozabiti, da je vlada vezana na zakone in želje večine; ta pa se ni nikdar izjavila za preustroj deželnih zastopov v zmislu, da bi se isti zamenili z narodno-upravnimi zastopi za vsak narod posebe. Nikdo ne more trditi, da bi ne bil grof Taaffe uvaževal razlogov, ako bi jih bila desnica naštela za narodno samoupravo. Grof Taaffe je gotovo državnik in patrijot kot vsak državnozbornski zastopnik, in bi bil vedel, kaj mu je storiti, ako bi se bila desnica odločno postavila kedarkoli pri toliko važnih prilikah za narodno avtonomijo. Slovincem pa bi se bilo najmanj bati kake druge večine, in njih zastopniki so bili prvi poklicani, da bi bili razložili vzroke, ki govoré za narodno avtonomijo Slovencev in drugih narodov v interesu teh narodov in celokupne države. Slovenski poslanci bi ne smeli te točke prezirati, če je res, da so njih glasovi odločevali pri raznih predlogah, in ker ravno na Slovenskem razkriva deželna avtonomija vse senčne strani svoje sestave. Med slovenskimi poslanci pa je bil jedino pokojni Raič in je jedino njegov vredni naslednik dr. Gregorec odločen zagovornik narodne avtonomije; da niso drugi državni poslanci postopali v enakem zmislu, je največa napaka, ne pa to, da se ona dva nista pridruževala deželnim avtonomistom. Slovenski državni poslanci bodo pred ustavno zgodovino imeli težko odgovornost, da se niso poprijeli načela narodne avtonomije.

Oni se utegnejo izgovarjati, da so dosegli mnogokaj narodu na korist. S tem se tolažijo s Staročehi in Poljaki. Ali trajnega niso priborili ne jedni, ne drugi.

Kaj so take pridobitve dandanes, v sedanjem občem položaju? Za zakone so glasovali, kateri ne delajo narodom veselja; ti zakoni ostanejo bolj ali manj trajni. Nič odločnega pa niso z zakoni pridobili narodom v veselje in v pospeh narodne kulture.

Glavni ustavni člen, narodnostni člen, je ostal bistveno neizvršen, in kar se je ukrenilo, ima z večine pečat vladnih naredeb, katere že po svojem pomenu in namenu nimajo veljave trajnosti, kakoršno podeljujejo zakoni. Posledica vsemu je, da so narodne stranke, katere zastopajo poljski, češki in slovenski poslanci, nezadovoljne.

Poljaki so bolj umetno izvoljeni zastopniki, oni nimajo mase narodove za seboj, in tu utegne priti do preobrata. Toliko bolj pa se gibljejo gališki Rusi, in

pride čas, ko odpošljejo oni v resnici narodne zastopnike tudi v državni zbor.

Staročehi so s svojo malenkostno, ozkosrčno politiko probudili narod, da se jim ustavlja v čim večih množicah v opozicijo pod vodstvom Mladočehov. Poleg tega se med Čehi vseh dežel krepi stranka, ki prezira češko zgodovinsko državno pravo ter zagovarja z doslednostjo narodno avtonomijo. Vse to bi moralo slovenske poslance spodbujevati, da bi spremenili svojo dosedanjo taktiko, ki je vsekakor za Slovence brezplodna in škodljiva.

Pogubno je postopanje slovenskih poslancev zato, ker ziblje narod v sladkih sanjah, ne da bi mogle take sanje rešiti narod, tudi ko bi se uresničile. S tem, da so pridobili isti zastopniki za srednje šole nekaj na Kranjskem, so zazibali ravno mnogo kranjskih Slovencev v mlačnost in oportunistvo. Nikjer na Slovenskem ni takih srečnih oportunistov, kakor na Kranjskem. Oni živé brezskrbno srečne dni, kakor kak velik kmet sredi Rusije, kjer se ne boji nevarnosti od nobene strani. V resnici, ker so kranjski Slovenci sredi drugih dežel, v katerih se je Slovincem najhujše boriti za narodni obstanek, menijo morda, da so že v zavetju, brez vsakega viharja gledé na bodočnost.

Res, da delujejo tudi na Kranjskem, ali takó, kakor da bi Slovenci imeli čas zavarovan za položno delovanje tudi v okvirju sedanje deželne avtonomije.

Srečni taki narodni delavci, mi za se, ne za narod, jako obžalujemo, da nimamo jednako mirnega duševnega razpoloženja. Nam se stalno vsiljujejo vzroki in razlogi, vsled katerih sklepamo, da avstrijski Slovani, katerim je pokvarilo tujstvo in politika slovansko kulturo, nimajo časa uganjati politike srečnih oportunistov. Avstrijskim Slovanom je postopati odločno in storiti odločilne korake v zmislu narodne avtonomije.

Čehi in Slovenci so prvi poklicani, da nastopijo brez odloka tako pot. Čehi in Slovenci imajo jednake notranje borbe in jednako zemljepisno položanje. Čehi in Slovenci imajo vzrokov dovolj, da poštrevajo za se z največo zaresnostjo obče položanje. Gledé na državnozbornske predloge in obravnave so zamudili oni mnogo; morda so zamudili važnih pridob v največo škodo narodov. Ali obče položanje je ostalo jednako, in zató je še vedno čas, da popravljajo dosedanje zamude Čehi in Slovenci skupno.

In recimo, da ostanejo Staročehi in slovenski državni poslanci na starih potih, kaj potem? Potem ne ostaje češkemu in slovenskemu narodu drugega, kakor da storita svojo dolžnost: da se obujujeta in ob novih volitvah odločno zahtevata, kar jedino utegne rešiti avstrijske narode in utrditi celokupnost cesarstva našega.

Zato nastaja češkim in slovenskim novinam dolžnost, da narod poučujejo v zmislu narodne avtonomije in slovanske kulture. Ni namreč misliti, da bi bili na-

rodi dovolj poučeni v takem zmislu. Saj še rodoljubi, ki se zanimajo za obča vprašanja, si pridobé z veliko težavo znanje, prepričevalno znanje v posameznih vprašanjih.

Ista vprašanja so v preveliki zavisnosti z drugimi vprašanji, v tesnih zvezah z drugimi točkami, in treba jih je pretresati korenito in obširno, predno pridemo do jasnega. Vzemimo, n. pr. vprašanje o vojnem jeziku v Avstriji. Kdo je še določil natanko meje potrebi, tu nemškega, skupnega vojnega jezika?

Kako malo je zastopnikov, ki so si jasni, po katerih ovinkih zahteva sedanja nemška levica več nemščine za vojno, nego je je potreba, in kako seza čez meje enakopravnosti v srednje šole in celó v velike šole? In vendar je treba vse take ovinke premišljovati in odločno zavračati na podstavi prepričevalnih razlogov.

Jednako se godi pa tudi na druge strani. Češki državni poslanci se na vse pretege upirajo razdelitvi češkega kraljestva na nemško in češko pokrajino. Češko kraljestvo je jedina velika dežela, kjer bi bilo možno Nemcem ponujati deljenje z uslovjem, da bi namreč tudi Nemci privolili v dosledno deljenje po drugih, torej tudi slovenskih deželah v zmislu, da bi se vstvarili narodno-upravni namesto deželoupravnih zastopov. A ne Staročehi, ne Mladočehi ne pomislijo, da bi bila taka dosledna delitev vredna izvršenja, vsem narodom in celokupni državi na korist. Česar pa Čehi nočejo izvršiti nakrat in pomagati, da bi dobili vsi narodi narodno avtonomijo, skušajo Nemci doseči polagoma jedino v češkem kraljestvu, s tem, da zahtevajo deljenje raznoterih naprav. Naposled se utegne dogoditi, da češko kraljestvo bo bistveno razdeljeno, ne da bi dobili Čehi na Šlezkem, Moravskem, Slovenci in drugi narodi po sedanjih deželah primerneга združenja v zmislu narodne avtonomije.

Na take nevarnosti imajo slovenski poslanci kazati dolžnost, in ako se oni ne udajo temu, mora dozoreti narod sam, da bo zahteval postopanje v takem zmislu.

Gledé na kulturne zahteve nam ni treba ponavljati, da potrebujejo Slovenci za više znanstvene namene občega slovanskega literarnega jezika. Saj je še lanskega poletja znan kranjski aristokrat v gosposki zbornici na Dunaji smešil slovensko književnost. Isti gospod bi bil rad, da bi Slovenci ne ostali samo pri slovenščini, ampak da bi se delili tudi po „kranjščini“ in drugih „vindiških“ narečjih. Potem bi slovensko književnost poniževali on in somišljeniki njegovi še veliko laže. A ravno izjave take gospode jasno in glasno naznanjajo, da Slovenci so jo zagazili od začetka, ko se niso pridružili v književnosti drugim Slovanom. Sedaj ne ostaje drugega, kakor sedaj veljavno književnost porabljeni za domače narodne potrebe, gledé na znanstvo in znanstvene namere pa rabiti obči slovanski literarni jezik. Razvidno pa je, da rodoljubi, ki so kot

voditelji ustanavljali sedanji književni jezik slovenski in njegov pravopis, niso bili dovolj pozorni na bodočnost, dovolj previdni na nasprotnike in v obče ne dozoreli gledé na veliko politiko, katera postavlja od nekdanj Slovence v svojo neslovansko in konečno tudi nevstrijško službo.

Poljaki težé po svoji nekdanji slavi in koprne po nekdanji Poljski; Čehi s svoje strani hrepené po uresničenju svojega zgodovinskega državnega prava. V zgodovini pa ni vse tako, da bi bilo vredno ponavljanja, in je tu dobro razločevati. Oni, ki si prizadevajo obnoviti nekdanje politiške oblike in politiške okvirje, ne da bi imeli sedaj podstave in uslovij zato, podobni so plemenitašem, ki so sicer potomci dolge vrste pradedov, kateri pa so obubožali. Podedovani naslovij takim aristokratom ne pomagajo mnogo, ali jim celó škodujejo, ker se ne udajo sedanjim gmotnim razmeram in zanemarjajo vsled tega vzgojo, novemu svojemu položaju jedino prikladno. Tudi Poljakov in Čehov ne poštevali dandanes zaradi tega, ker imajo vsak po svoje slavno zgodovino, ampak po tem, kolikor veljajo sedaj. Tudi ko bi Poljaki in Čehi dobili nekdanje politiško ime, nekdanje politiške pravice, vendar se ne bodo mogli realnim silam, dejanski, jako realistiški politiki ubranjevati, ako ne bodo imeli ravnotežnih, enakomočnih, jednako realistiških protisil za svojo brambo, za svoj zaščit.

Nikdar ni dejanska velika politika poštevala takó malo nekdanj slavni politiških faktorjev, nego sedaj; ona se ravna, ne po tem, kar je bilo, ampak po tem, kar je sedaj, kar ima moč in krepost sedaj.

Iz tega pa sledi, da ni Slovanom avstrijskim tratiti svojih močij s težnjami gledé na prošlost, ampak iste moči porabljeni v svoje dejansko sedanje okrepljenje. Slovencev ne moti zgodovina, kakor Čehi in Poljake; toliko laže posvetijo vse svoje sile dejstvenemu delovanju, dejanskim razmeram in potrebam.

Pač pa ima zgodovina spomine in sile, ki so vredni, da se vzbudé, da se ponove, in tako okrepe tudi sedanjost. Zlasti je ponoviti med zapadnimi Slovani zgodovinske sile, katere se niso še izgubile pri drugih Slovanih, in v tem pogledu je opozoril na pravo pot ravno sedanji papež Lev XIII. s svojo okrožnico „*Grande munus*“. Jednako pa je potrebno, da Slovani pogledajo na kulturno delovanje svojih pradedov. Ti so vstvarili po svojstvenem ukusu obrtne in umetne tvorbe; ti izdelki so se ohranili v raznoterih vzornih delih in spomenikih. S takimi kulturnimi spomini je treba Slovanom v sedanjosti oborožiti razum in ogrevati srcé. Taki kulturni spomeniki so sposobni Slovanom podeliti dejansko kulturno moč; takega dela naj se poprimejo tudi Slovenci. S takim delom vzbudé in vzgoje v narodu stalne možnosti in sposobnosti, in take moči konečno okrepe tudi Slovence za primerno kulturno brambo oroti tujim kulturnim navalom.

Zapadnim Slovanom in zlasti tudi Slovencem izpodmikajo tuji kapitali domačo zemljo, za katero so nad tisočletje prelivali pradedi, dedi in sinovi sinov lastno kri. Lastno zemljo ohranijo pa isti Slovani, ako popusté vsiljene jim tuje narodnogospodarske oblike. Zato je natančno poučiti se zapadnim Slovanom v obče, zlasti pa tudi Slovencem, o gospodarskih oblikah vstočnih Slovanov. Takó še le razvidijo, kakó jim je predrugačevati sedanjó skupno, na zapadu veljavno, pa tudi pri njih udomačeno ékonomijo. Kje pa poznajo Slovenci vse nekdanje življenje Slovanov v obče in sedanjih vstočnih Slovanov posebe?

Ali ne tavajo na Slovenskem v temi še o cerkvenih obredih celó oni, ki se predrznejo iste obrede obsojevati? Koliko je slovenskih duhovnikov, ki poznajo natanko cirilometodijsko cerkev, pomen njenih obredov? Koliko Slovencev pozna natanko „Zadrugo“, „Mir“, „Artelj“? Koliko jih je, ki poznajo svojstvene glasbene zakone Slovanov v obče, Lužiških Srbov n. pr. posebe? Kje so Slovenci, ki so se seznanili z umetnimi izdelki Slovakov, Srbov, moravskih Čehov itd.?

Ali imajo pojem o tem, kar se imenuje ob kratkem slovanska znanost? In vse to se pri Slovencih še nadalje

opušča, vse živi takó, kakor da bi Slovani ne imeli svojstvenega življenja, svojstvene kulture v umetnosti, pravu, družbenem življenju in narodnem gospodarstvu?

Ker so Slovenci izgubili svoje zgodovinske spomine in oslabili celó razumove in srčne zmožnosti v tujstvu, živé tje v dan, misleč, da ni drugega življenja na svetu, kakor ono, katerim jih osrečuje tujstvo od severa in juga?

Rojaki! to so kratke poteze, ki kažejo na jednako število senčnih strani slovenskega naroda.

Sedaj leto smo začeli take sence razkrivati; ako Bog da in sreča junaška, bomo delo nadaljevali v pozitivnem zmislu. Razkrivali bomo strani, da se razkrije polagoma pred nami zares slovanski svet.

Samó takó se je nadejati boljšega med nami, in na vsaki stopinji takega razvoja utegnemo braniti svojo narodnost veliko vspešniše, nego z oportunistvom, katero je zarodilo med nami mlačnost in malomarnost.

Ideje se morajo jasnití in širiti, in da te niso še utrjene, smo preverjeni dovolj. Kajti kdor se bavi s Slovanstvom, vé najbolje, koliko truda je treba, da se stvari razumejo prav, kaj-li še zmagajo prek in prek potem, ko se ponujajo v takó velikanskem obsegu. Naprej!

Dvoje kultur v Avstro-Ogerski.

I.

Nemci so vzgajali še tega stoletja romantiško šolo v literaturi; druge vrste romantika je nastopila, od kar so si vstvarili isti Nemci moderno cezaristiško državo. Od l. 1870. naprej prešinja nemško narodno življenje politiška romantika. Najlaže spoznaš te vrste romantiko, če si ogledaš imena vseučiliških društev nemških buršev. Menda ni imena v Tacitovih spisih o germanskih narodih, ki bi si ga ne bili prilastili nemški velikošolci za svoja akademiška društva.

Jednako se vedejo pa tudi velikonemške, oziroma tudi avstro-nemške novine glede na nekdanja geografska imena dežel, in tudi avstro-ogerske pokrajine krščujejo po zgodovinskih imenih, naj so se tudi popolnoma predrugačile razmere. Takó kar zaresno imenujejo naše cesarstvo „Ostmark“ veliko rajši, nego po sedaj veljavnem naslovu. Z „Ostmarko“ hočejo razodevati, kakor da bi spadala Avstro-Ogerska še v obor ali obseg nemške kulture in morda tudi še česa drugega. Avstro-Ogerski hočejo torej pripisovati do cela značaj zapadnih držav, držav z zapadno kulturo.

V resnici je Avstro-Ogerska na meji zapadne kulture; ali kjer je meja, ni samo ločnik na jedno stran, ampak tudi na drugo. In če imenujejo Nemci Avstro-Ogersko vstočno mejo s svojega stališča, jo smejo imenovati vstočni narodi zapadno pa od svoje strani, Avstro-Ogerska je raztegnena država, zlasti od zapada

proti vstoku ali od vstoka proti zapadu. V skupini dežel te takó razprostranjene države pa ni bila od početka sedanje civilizacije nikdar samo jedna kultura. Tu sta mejili in se borili druga proti drugi že pred tisočletjem zapadna ali latinsko-nemška in vstočna ali grško-slavjanska kultura. In še do današnjega dne je bil boj tak, da ni zmagala na avstro-ogerskih tleh popolnoma jedna kultura nad drugo. Pač so izgubili zapadni Slovani v obče in sedanje Avstro-Ogerske posebe mnogo važnih delov vstočne ali grško-slavjanske kulture. Ali avstro-ogerski Srbi, Rumunci ali avstro-ogerski Rusi so se držali in se še držé vstočne kulture, in kar se dostaje Hrvatov, so jim običaji, pesmi, in narodno-gospodarska osnova zadruge skupni z enakimi kulturnimi deli Srbov, Bolgarov in drugih sosedov z vstočno kulturo.

Ti bolj vstočni narodi našega širokega cesarstva so iz sebe in po svoje gojili in branili vstočno kulturo. Svojstveno slovansko narodno življenje so ohranili tudi Slovaki v običajih, pesmih, plesih in umetnem lepšanju domačega kroja ali domače noše. Po takem ni možno trditi, da bi bivala v Avstro-Ogerski jedna sama in to zapadna kultura. Kljub mogočnemu vplivanju ali vplivu in pritisku in vsiljevanju zapadne latinsko-nemške kulture je v Avstro-Ogerski vendar še vedno dvoje kultur: poleg zapadne je tu še pri krepki moči tudi vstočna kultura.

Madjari so narod iz neariškega, manj nadarjenega azijskega pasma, in niso nikdar razvili sami iz sebe

lastne kulture. V srednjem veku do zadnjih stoletij novega veka so hranili in gojili oni slovansko kulturo in slovansko pismenost. Med Slovane so se vklinili ali zagvozdili; od Slovanov so se učili kulturnih prvin in so se skušali po svojih omejenih zmožnostih na podstavi slovanske kulture razvijati nadalje. Miklošič je v posebnem delu preiskoval in naštel slovanske besede, katere so Madjari sprejeli v svoj slovar. Vzeli so z rečmi in pojmi tudi besede od Slovanov. Mnogo tega, s čemur se bahajo Madjari kot s pristno svojstvenino, izvira naravnost od Slovanov; mnogi napevi, katere pozna zunanji svet kot madjarsko blago, so slovanski, in so si jih Madjari ponajveč po svoje priredili, obči glasbeni umetnosti ne na korist.

Madjari niso nikdar imeli lastne kulture in je tudi ne bodo; kajti premalo so nadarjeni zato. Takó je bilo v zgodovinskih vekih, takó je tudi dandanes. Madjari so sedaj zamenjali samo pot, po kateri hodijo na posodo po tujo kulturo. To se vjema tudi z njih politiko, ki deluje v tujem, zapadnem interesu. Kateri narod na zapadu ima od tega največi dobiček, pač ni potreba več posebe dokazovati. To dolžnost smo na Slovenskem izpolnili že mnogokrat.

Ravno te dni je sedanji naučni minister za Ogersko izdal poseben razglas, v katerem priporoča srednjim šolam vspešnišega pouka v nemščini. To naredbo vtemeljuje tudi s stališča kulturnih interesov, češ, da z nemščino se Madjarom odpira nemška veda. Naj se nekatere madjarske stranke upirajo ali ne tej najnovejši zapovedi ogerskega naučnega ministerstva, resnica vendar ostane, da Madjari se morajo vzgojevati po tujem kopitu, s pomočjo tuje kulture, in ker je madjarska politika bolj ali manj v nemškem interesu, je naravno, da zapovedujejo nemščino gojiti vspešno in vspešniše. Zato je velika ironija, če se kaka madjarska stranka upira nemščini. Zahtevanje nemščine je v popolnem soglasju s sistemom madjarske obče, torej sosebno tudi zunanje politike.

Največa ironija pa je na Ogerskem v tem, da Madjari vsiljujejo nemadjarskim narodom „svojo kulturo“, v tem ko si sami morajo izposojevati tuj kulturni jezik, v obče tujo kulturo. Tudi s tega stališča je umljivo, da se ogerski Slovani in Rumunci upirajo taki izposojeni in po madjarsko prestrojeni kulturi. Po mongolskem ukusu popačeno zapadno kulturo naj bi sprejemali od Madjarov Slovani, Rumunci, kateri ravno na Ogerskem se še drže vstočnih sporočil, vstočne kulture! Slovani in Rumunci so sami nadarjeni in sposobni, da, ko bi bilo treba, znajo bolje posnemati sami in sicer pri izvoru, nego pa da bi slabo kopijo sprejemali od Madjarov. Niti Nemci in zapadniki ne morejo biti Madjarom hvaležni zato. Saj vidijo, kakó Čehi, Slovenci in Hrvati neposredno in nepopačeno posnemajo Nemce, bodisi, da tega ne vedó, bodisi da se ne morejo ubranjevati nemškim ponudbam!

Sicer pa so nekateri deželno-avtonomistiški listi opomnili primerno, da cislitavski Slovani bi tudi pristo-

voljno učili se nemščine, kolikor bi jo poštevali potrebno v lastnem in skupnodržavnem interesu, ko bi uživali jednako politiško samostalnost, kakor Madjari. Dà, Madjari so samooblastni, samosvojci gledé na madjarščino in gledé na učenje drugih jezikov. Oni utegnejo uvesti kako naredbo na to stran, pa isto tako jo tudi odstraniti, kedar se jim zdi prikladno. Vse drugo je z nemadjarskimi narodi na Ogerskem. Srbi, Slovaki, Rumunci morajo ravnati se takó, kakor zaukazujejo Madjari. Nekako jednaka pa je tudi v Cislitaviji. Gališki Rusi, Čehi, Slovenci, dalmatinski in istrski Srbohrvati nimajo izvršene jednako-pravnosti v zmislu narodne avtonomije; njim se še vedno vsiljuje tuj jezik, naj si bo potreben ali ne. Vse drugo bi bilo, ko bi narodi sami odločevali po narodnih samoupravnih zastopih; v takem položnji bi nepristransko pretresali, kaj je potrebno njim in celokupni državi. Sedaj pa se jim je vedno bati, da raznotere naredbe prekoračijo meje potreb, in da torej škodujejo narodnim interesom.

Nikakor pa ni pričakovati, da bi sedanji deželni zastopi ukrenili pravo, tudi ko bi se jim ista deželna avtonomija povečala še toliko. Kajti raznotere večine, zlasti pa nemške, bi ne sodile nikdar nepristransko, kar je gledé na skupni jezik zares potrebno državi. Abotno pa je, da se Nemci, postavljajo za sodnike Čehom v Šleziji, na Slovenskem in drugim narodnostim pri določevanju praktičnih narodnih potreb in potem tudi učenja nemščine po šolah!

Madjari so zaslepljeni iz sovraštva do Slovanstva ter v tem položnju delujejo celó sami sebi nasprotno. Oni vedno povdarjajo, da Avstro-Ogerska ima posebne interese na Balkanu, na vstoku. Dosledno bi morali pospeševati doma, pri sebi in pri ogerskih narodih, slovansčino; kajti ravno slovansčino živo potrebujejo na vzhodu. Ž njo bi koristili sebi praktično in bi pridobivali Avstro-Ogerski simpatij pri balkanskih narodih. Tudi nimajo Madjari na zahodu nobenih interesov in vendar izbirajo rajši zapadne jezike, zapadno kulturo za svoje politiške namere. Ali ni vse to popolnoma narobe svet!

Jednakéga mišljenja so pa tudi Poljaki. Oni pospešujejo nemščino zgoli iz sovraštva do vstočne kulture, do največega slovanskega naroda. Državnega interesa nimajo pred očmi; drugače bi dali svojim sosedom, gališkim Rusom, kar jim gre. Poljaki imajo rojake v takó imenovanem poljskem kraljestvu na Ruskem; to jim gotovo ne kaže interesov, da bi pospeševali ravno nemščino. Tudi osoda bratov na Poznanjskem bi ne mogla avstrijskih Poljakov navduševati ravno za nemščino. Oni težé proti vzhodu, proti Rusiji, kakor Madjari proti Balkanu, in vendar oboji pospešujejo učenje ravno onega jezika, kateri jim je gledé na bodočnost najnevarniši.

II.

Razun Madjarov in Poljakov pa so vse nemške narodnosti po svoji zgodovini in krvi sposobniši za

vstočno kulturo; jedni so že pri njej in v njej, drugi pa jo žele nazaj po zgodovinskih sporočilih.

Mi smo v „Sl. Svetu“ in tudi drugod že večkrat dokazovali, da naravna sestava Avstro-Ogerske, geografska leža našega cesarstva, mednarodno položenje in politički pogled na bodočnost svetujejo in narekujejo Avstro-Ogerski v lastnem interesu in interesu avstro-ogerskih narodnostij, da bi ne gojila ali celó pospeševala samo jedne kulture. Škoda, ki bi jo provzročevala Avstro-Ogerska s tem drugi kulturi, bi bila škoda tudi Avstro-Ogerski in naravnemu razvoju avstro-ogerskih narodov. Od Madjarov in Poljakov ni pričakovati, da bi oni zadeli pravo v svojem in skupnodržavnem interesu. Oni niso psihološki razpoloženi, da bi nepristranski premišljevali lastno in skupnodržavno korist. Namesto da bi se oprijeli vstočne kulture, vstočnih jezikov, delajo ravno nasprotno sebi in državi na škodo. Ker so Madjari in Poljaki sedaj politički vplivni, ni možno skupni državi uspešno delati za svojo korist in za naravno razvijanje in utrjenje svojih narodov. Kultura, vspehi obče kulture trpé stalno in največ pri takih razmerah.

Spomnimo se na poseben slučaj. Avstrijski minister za nauk in bogočastje, pl. Gautsch, je bil razpisal posebna darila za najboljše pedagoške knjige posebne vrste. Učeni presojevalci so se sešli, da bi odločili darila najboljšim delom. A kaj se je zgodilo? Došlo je blizu sto rokopisov, a nobeden ni bil pripoznan, da bi bil vreden darila. Kaj je temu krivo? Ali ni med milijoni in milijoni prebivalstva države sposobnega pisatelja, ki bi bil ustregel želji in namenu naučnega ministra? Ali je možno kaj takega misliti o masi avstrijskega razumníštva in množici avstrijskih učenih pisateljev?

Tu bi bili mi najprej radovedni zvedeti, koliko je bilo med doposlanimi navedenimi rokopisi iz rok pisateljev slovanskega rodu. Mi menimo, da jako malo ali pa celó nobenega. Zakaj? Slovanski učenjaki se učé sicer po nemško osnovanih srednjih in velikih šolah Avstro-Ogerske; ali redko kdo si prisvoji nemški slog v toliki dovršenosti, da bi hotel tekmovati z nemškimi sodržavljani ali v obče pisati nemške knjige. Z druge strani morajo slišati slovanski pisatelji, da je literatura njih narodov toliko neznatna, nesposobna v zmyslu više kulture; vsled tega nočejo posebno pospeševati z lastnimi deli slave itak mogočne nemške literature. Ker pa je politika doslej zabranjevala skupni književni jezik avstrijskih Slovanov, so ostale literaturice avstro-ogerskih Slovanov zares šibke in majhne. Še Poljaki, ki so vendar poleg Rusov največji oddelek slovanskega plemena, kažejo pospešujoč nemščino, da imajo lastno književnost prešibko za vsestranske literaturne potrebo; potrebo imajo zares za drug literaturni jezik, samo da jim političko mišljenje ne dovoli pravega jezikovnega sredstva zato. Vsled teh malih literatur avstro-

ogerski učenjaki in pisatelji sploh ne pišejo knjig in učenih del; to pa tudi zaradi tega ne, ker niso sposobni pisati v obče slovanskem literaturnem jeziku.

Posledica vsemu temu je, da na veke zamrje mnogo učenih načrtov, velikih, plodovitih mislij in idej, morda tudi obsežnih znanstvenih resnic in zakonov. Avstro-Ogerska ima na velikih šolah po 10.000 do okroglih 15.000 slušateljev; ona vzgojuje torej tisoče in tisoče učenih razumnikov. Ali vsaj polovica, če ne velika večina teh pisateljev, se ne zgane vsled svojstvenih šolskih razmer, narodnih literatur in političkega stanja, da bi pisala učene ali v obče knjige za učene sloje.

Avstro-Ogerska ima gotovo nadarjenih pisateljev za vsakovrstne stroke; ali oni so in ostajajo mrtev kapital, ker ni primerne posode in primerne poprišča zanj. Duševni kapital, kolikor bi bil sposoben pomnoževati občo znanost, občo kulturo, ostaje ne samo brez ocrestij, ampak popolnoma brez ploda. In to je vendar velikanska škoda.

Če pregledujemo plode nemške literature zunaj Avstro-Ogerske, zapazimo, da niso plodi avstro-ogerskih pisateljev nič proti oni veličini.

Avstro-Ogerska, ki imajo poprečno šole tako urejene, kakor Velikonemčija, bi morala vendar s 40 milijoni svojega prebivalstva nekako tekmovati s 45 milijoni velikonemškega naseljenja. Avstro-Ogerska pa si dá pošiljati veliko večino svoje učene in leposlovne literature iz Velikonemčije. Vsled tega ni samo na izgubi duševnega neplodovitega kapitala, ampak trpi tudi velikansko gmotno izgubo.

Take razmere niso ugodne za Avstro-Ogersko, ki se prišteva ne samo kot velevlast, ampak tudi kot kulturna država k državam prve vrste. Ako ostanejo razmere še nadalje take, se ne dogodi samo ministru pl. Gautschu, ampak tudi drugim ministrom, da razpišejo darila za raznotere knjige brezuspešno. Kajti pri takih razmerah ne bo poštovati učenjaštva izmed 40 milijonov, ampak jedino izmed nemškega dela, torej okoli 10 milijonov prebivalstva celokupne države.

Kakó si pomagati na toliko važno stran? Nemška mogočna stranka v Avstro-Ogerski se vede še vedno tekó, kakor da bi hotela ponemčiti vse nenemške narodnosti. Zato toliko naprov ravno od te stranke za nemščino v vseh delih avstro-ogerske skupne vojne; zato protivljenje, da bi se ne izvršila narodna jednakopravnost; zato veselje v Izraelu nad zaukazom naučnega ministra na Ogerskem, vsled katerega naj bi se strože Madjari učili nemščine, itd., itd. Ni pa misliti, da se tej stranki z lehka posrečijo nje namere. Vek sedanji je drugega značaja, nego še prejšnje stoletje. Sicer, kakor smo bili že omenili prilično, so tudi nemški učenjaki takega mnenja, da bi se učeni zavodi, namenjeni slovanskim narodom Avstro-Ogerske, posluževali nemščine, namesto slovanskih jezikov. Graški prof. H. pl. Zwiedineck-

Südenhorst je še prešlega poletja nasvetoval Čehom, da naj uvedejo v svojo novo akademijo znanostij nemščino namesto češčine. Dokazaval je svoj nasvet s tem, da je češka literatura preneznatna, premalo razširjena, za spisovanje učenih knjig neprimerna, nemškim učenjakom zaradi neznanja jezika nepristopna itd. Mi smo temu učenjaku in njegovim nemškim tovarišem dali pa drug nasvet, in sicer v jedni številki „Parlamentarja“ p. 1. Navedli smo, da akademije avstrijskih Poljakov, potem Hrvatov, bi se ne udale za preosnovo z nemškim jezikom. Nemcem bi ostali učeni plodovi akademij malih slovanskih narodov še vedno nepristopni, tudi ko bi se osnovala češka akademija na podstavi nemščine. Nemcem bi se bilo torej učiti še vedno hrvaščine, poljščine in gledé na zunanje Srbe tudi srbščine, ako bi hoteli prisvojiti si sad akademij dotičnih slovanskih narodov.

Po vsem tem naj bi sovetovali nemški učenjaki v interesu znanostij poljski, hrvatski, srbski akademiji znanostij, da se zjedinijo vse skupaj za jeden in isti slovanski književni jezik. Zjedinele naj bi se, ker bi z nemščino ne šlo, za soroden slovanski jezik, in sicer za oni slovanski jezik, kateri se zdi tudi Nemcem vreden, da si ga prisvajajo iz znanstvenih, občeliteraturnih in raznoterih praktičnih razlogov. Tako bi nemški učenjaki, ki se itak uže tega velikega slovanskega jezika, ne potrebovali mučiti se še posebe z učenjem poljščine, hrvaščine, srbščine. Ko bi nemški učenjaki dosegli, da preosnujejo akademije malih slovanskih narodov na podstavi največega slovanskega književnega jezika, bi se tudi Čehi udali in bi že od začetka osnovali novo akademijo v praktičnem zmislu nemških učenjakov in vsega drugega učenega sveta.

V resnici bi nemški učenjaki s takim vplivom na akademije malih slovanskih narodov v navedenem zmislu pridobili si velikih zaslug in za kulturo v obče. Taka preosnova bi konečno vplivalo tudi na druge učne zavode, namenjene slovanskim narodom Avstro-Ogerske. S

takega stališča bi utegnili pomiriti prepire zaradi jezikov in narodne enakopravnosti, in Avstro-Ogerska bi prišla po naravni poti do pospeševanja dvoje kulture, zapadne in vstočne.

Tako bi slovanski, sedaj nedelavni, neplodni pisatelji učene vrste poprijeli se tudi spisovanja učenih del. Ministerstva ali državljani v obče bi razpisavali darila vedno same za spise v dveh jezikih. Učenjaki vsega prebivalstva celokupnega cesarstva bi se udeleževali ob razpisovanju nagrad. Potem pa bi tudi brez nagrad avstro-ogerska veda množila se po novih učenih delih in knjigah, in avstro-ogerski denar bi ne šel za učeno literaturo v zunanje države v toliki meri, kakor sedaj.

To je bilo jedro našega nasprotnega nasveta. On ima vse naravne razloge za se. Ako je nemškim učenjakom v resnici mari uspeh znanostij in kulture, ako poštevali v resnici bolj človeški napredek, nego nacionalno politiko nemške narodnosti, morajo se prej ali poslej poprijeti takega nasveta. Tudi v državnem zboru na Dunaji sedé v poslaniški in gosposki zbornici nemški učenjaki; tem bi se najpreje spodobilo, da bi se oprijeli javno takega nasveta. Tem kličemo mi: Hic Rhodus, hic salta!

Avstro-Ogerska pa ima najtehtniših razlogov, da pospešuje dvoje kultur; to bi bilo v njenem interesu, kolikor bolj dokazuje svoje interese, ne na zahodu, ampak vedno bolj proti vzhodu.

Mi se omejimo s tem na znanstveno polje, katero bi bilo obdelovati v Avstro-Ogerski s spremenjenimi sredstvi. Znanstvena stran pa kaže v obče, kako bi se bilo ravnati glede na kulturno delovanje tudi na druge strani. Ni treba drugega, kakor poštovati narode, kakoršni so, različni po krvi in zgodovini. V tem zmislu je v avstro-ogerskih zemljah že tisočletje dvoje kultur; te je treba pospeševati.

Takó se bodo narodi razvijali in krepili sebi na srečo in celokupni Avstro-Ogerski na največi dobiček.

Fran Podgornik.

Slovanska sodba o novem brambenem zakonu.

Po stenografskem protokolu o 274. seji X. obdobja poslaniške zbornice z dne 11. dec 1888, str. 10072 ss. je poslanec dr. Vašaty po sprejetju specialne debata o novem brambenem zakonu govoril med drugim tako-le:

„Slavna zbornica! Predno bodem govoril o § 1. dovoljujem si vrniti se z nekoliko besedami k ravno nastalemu parlamentarnemu dogodku, k glasovanju.

Vladna predloga, poročilo odsekovo, vsi govorniki v generalni debati, kakor tudi vsi javni organi brez razločka strank so kazali na neprimerno trdost, na neprikladnost tega, kar se zahteva s to predlogo od prebivalstva. Pa ali je čudo! Ravno smo videli glasovanje v zbornici: z malimi izjemami je cela zbornica glasovala za začetek podrobne debata. Da iz takih okolnosti ni možno pričakovati okrepljenja

naših ustavnih razmer, mi pripozna vsak, ki sodi nepristranski. Ali tudi svobodna beseda je bila pri obravnavanju te predloge takó zanimiva, je bila omejena na doslej neslišani način. Zdi se, da v slavni zbornici gre to takó daleč, da v obče ne more dobiti izraza nobeno prepričanje, ako nima na sebi takó rekoč pečata višje aprobacije. (Poslanec grof Lažansky: Popolnoma takó je!)

Ako se imajo stvari takó, gospoda, tu preneha vsak sklep v obče in kaže se zastopstvo ljudstva popolnoma brez namena, kakor breme, ki se mu naklada. Prebivalstvo pa bode take korake umevalo toliko težo, ker gre za takó znamenito predlogo, s katero se naprej parlament odpoveduje svoje najimenitniše pravice, določevati vsako leto veči brambeni kontingent, in dalje da se prebivalstvu na celih 10 let

nakladajo najteža bremena; vedno je znano, da pri proračunski debati, da, pogostoma pri malenkostnih predlogah se pripuščata k besedi cela vrsta govornikov. Ali ravno pri tej znameniti predlogi ni se zgodilo takó. In tu se potem nikdo ne čudi, da se važnost zastopstva prebivalstva in zaupanje vanj izgublja čim dalje tem bolje. O tem, gospoda, sem dobil pismene dokaze te dni, kjer pravijo volilci: „Pač, kadar zastopstvo ljudstva take predloge, kakoršna je sedanja, obravnava takó bagateljski, mora izgubiti zastopstvo ljudstva vsakatero ceno.“ (Poslanec grof Lažanský: Prav takó je!) Prebivalstvo pravi, da bi bil pač boljši in ugodniši pravičen absolutizem. (Poslanec grof Lažanský: Prav takó je!)

Govornik obrača se potem proti izvodom grofa Kinského, ki je trdil v generalni debati, da zbornica poslancev nima prava razpravljati o zamejni ali zunanji politiki; to pravo pa pripada parlamentu, in parlament ima najmanj vzrokov odpovedavati se mu. Najhujše pa je, da se poslanecem, pojasnjujočim opravičene in dejanske nazore svojih volilcev, ne daje prilika, delati takó; odjemlje se jim svobodna beseda in onemogočuje. Da je lažno-liberalna žurnalistika skažena ugonabljalna in pogubljalna vse poslance, ki so glasovali proti prehodu do podrobne debate, to je do cela naravno, ravno takó, kakor ona vedno kopiči zmerjanja in sumnje na slovansko ljudstvo, zvesto državi in dinastiji; ona in njeni upreženci so med drugim pokazali svoje čisto vest pri obravnavanju o severni železnici pred dvema letoma, ko je šlo za podaljšanje privilegija delniške družbe severne proge Rothschilda in Cie. Tedaj se je ta njih „patriotismus“ celemu svetu pokazal v pravi svetlobi.

Govornik prehaja na to k vprašanju politiskega panslavizma, s katerim nas obdolžujejo neprijatelji naši in njih skažena podkupna žurnalistika, in pritika gledé na znane izvode Riegrova o politiskem panslavizmu, da so bile to besede popolnoma brezpotrebne: „Moje popolno prepričanje je, da panslavizem s sprejetjem ali odklonjenjem sedanje predloge nima opraviti ničesar, a za to bi rad spomnil protivnike Slovanstva na znani dogodek z leta 1848. kot jako majhen dokaz. *Tedaj so namreč nemško-avstrijska dinastija, tedanji nemški državniki tedanje nemške absolutistiške Avstrije s prošnjami klicali na pomoč slovanski cesarski dom Romanovih slovanske Rusije z njenimi ruskimi vojskami, in ne gledé na to, da je bil avstrijski cesarski dom nemški, je bila ista pomoč od slovanskega carskega doma radovoljno izvršena, in v tem je bila moč dinastije in države avstrijske zopet povzdignena. In to, gospoda, se je zgodilo brez pogleda na to, da se Avstrija upravlja po nemški, in da Rusija je slovanska, — in jaz imam trdno prepričanje, da se morda še doživi dan, ko se dogodi kaj podobnega.* Historija vitae magistra. (Zgodovina je učiteljica življenja), in recimo odkrito, gospoda moja, *dokler se Avstrija strezne od svoje sedanje, druge, nenaravne in zgodovini protivne nevarne zavezne pogodbe, tedaj se zopet povrne, k svoji prirojeni politiki, k zvezi z zdavno obneslo se slovansko Rusijo, in Avstrija to stori brez ozira na večino slovanskih narodov te države, stori to v interesu države, v interesu skupnega cesarstva, brez ozira na panslavizem.*“

A sedaj bi prešel k razgovoru §. 1. samega. Kaj pravi ta paragraf? (Čita): „Brambena dolžnost je vseobča in se mora izvrševati osebno od vsakega, za brambo sposobnega državljanu.“ To je preveč splošno, in zato v §. 14. in 15. alinea 4. razklada se pomen teh besed. One imajo ta pomen, da se kontingent brambovcev določuje, in da se vsi nadštevilni razrejajo. Ne kontingent brambovcev 104.100 mož, in ne 10.000 mož deželne brambe so takó važni, ampak . . .“

Predsednik (zvoni): Kakor slišim, gospod govornik se vrača k generalni debati in govori o zunanjih zadevah. (Živa veselost. — Glasi. Ravno tedaj govori k stvari!) Poslanec dr. Kronawetter: „Kdo hodi redoma k predsedniku ovajat? To je vendar nespodobno!“ (Taka je!)

Predsednik: Jaz bom strogo čuval nad tem, da bi se vedno govorilo k onemu predmetu, katerega se tiče dotični paragraf. Saj je vpisanih 105 govornikov, in ko bi se nadaljevalo takó, bi se nadrobna debata podaljšala do neskončnosti (Glasi: Saj je on ravno pri predmetu!) Poslanec dr. Vašaty: Sem popolnoma in natančno pri §. 1.

Predsednik: Takó torej ostanite pri njem. (Živa veselost).

Poslanec dr. Vašaty (nadaljuje): Prosim, visoko predsedništvo mora biti v zmoti. Vsaj visoka hiša jednoglasno in prostovoljno svedoči mi, da sem ravno pri stvari. (Poslanec dr. Türk: Popolnoma takó je! Poslanec dr. Kronawetter: Take ovadbe pri predsedniku so nedostojne!)

Poslanec dr. Vašaty presojuje na to posledice takega brambenega zakona, kateri za deset let zviša armado na 5 milijonov mož, ne glede na neštivilne mase deželne brambe. Po avstrijskih financah, katere se stalno slabšajo, ker je ljudstvo že popolnoma oslajeno, ne bo niti možno ugajati takim posledicam novega brambenega zakona. V drugih državah se ravna popolnoma drugače iz tega razloga, ne z Italijo, ne z Belgijo, da ne rečem z mogočno Rusijo, ne more se meriti Avstrija v finančnem pogledu k brambeni dolžnosti. Pri nas so prišle finance do konca; vse je obloženo z visokimi davki, in ko ni mogel naš kmet za dvajset let doseči znižanja soli — in ko je denarja takó malo, da minister bogočastja in nauka ne more podeliti 2000 gl. letne podpore občinskim gimnazijam v Časlavu in Novem Bydžovu, zahteva se sedaj, da bi država neizmerne zneske priskrbeli na izvršbo novega brambenega zakona. To je vsekakor nemogoče in ravno tu je možno reči: Toliko časa se hodi z vrčem po vodo, da se utrga uho. Tudi na bogatem Nemškem se slišijo važni glasi proti militarizmu, in pripoznava se od karakteristiške strani, da vzetje Alzaško-Lorenske Franciji je bila velika napaka Nemčije. In mi, kateri l. 1866. nismo dobili vojne odškodnine milijonske, niti l. 1870. številnih milijard, imamo uvesti občo dolžnost za brambo; stalni deficit bo nje gotovi nasledek.

„Da naši volilci, pravi govornik dalje, brez različne strankarskih razločkov, dokler bo uvedena vseobča brambena dolžnost, ne bodo hvaležni poslancem, o tem ste vsi preverjeni. Že od leta 1868., ko je bila v Avstriji prvič uvedena vseobča brambena dolžnost, je čutil to najprej kmet, da mu ne dostaje poslov za polsko delo, čutil pa je to vsakdo — in sedaj se imajo odtrgati od dela tudi manj sposobni. Kam pač pridemo, kdo bo pri nas delal in plačeval davke, ko bo vse ustavljeno?“

Pomislimo pa ob kratkem, ali nam je v Avstriji splošna brambena dolžnost po §. 1. potrebna. V ta namen oglejmo si nekoliko politiško položene.

Od l. 1870. ima Nemčija Francijo za stalno sovražnico in nasprotnico, ker ona vé, da francoski narod se nikdar ne odreče Alzaško-Lorenski, in zato vé da v slučaju vojske, do katere mora priti gotovo, prestopa v Franciji vsak trenotek notranji spor, in potem bodo vsi jedne misli ter potegnejo navdušeno proti neprijatelju. Nemčija tudi ne podcenjuje moči Francije. Iz tega je razvidno, da Nemčija sedaj in dalje bode držana v šahu, da Nemčija je Avstriji vsekakor nenevarna. Za Nemčijo tudi ne potrebujemo obče brambene dolžnosti uvesti niti po §. 1.

Kaka pa je naša razmera k Franciji? S Francijo nima Arstrija nobenega prepira, nobenih spornih interesov. Francoska republika je rada, ko ima mir od celega sveta.

In Italija nas tudi nikakor ne briga. Ona svojih sil ne more meriti z avstrijskimi, tudi kedar znižamo svoje sile na tretjino. Tudi za Francijo in Italijo nismo prisiljeni uvesti obče brambene dolžnosti po § 1., tu je ona nepotrebna in odveč, in vendar se na prebivalstvo nakladajo neizmerna in brezpotrebna bremena na deset let.

Kak razlog bi tudi silil za uvedeno obče brambeno dolžnosti? To bi bilo Rusko, kakor je to cela odkrito pripoznal poslanec Lvovske trgovinske zbornice. Ali tu imamo odločno poročstvo, da Rusija ne učini naskoka na Avstrijo, ker ona si ne želi od Avstrije nikakega prirastka zemlje, saj je car Bismarcku osebno zagotovil, da ne napade Avstrije, in veliki voditelj politike je pravil v svojem govoru 6. februarja l. 1888, da tem besedam veruje brezuslovno in absolutno. Od Rusije torej, na katero mi tudi nočemo napravljati naskoka, nismo oboroženi, in po svojih razmerah k Rusiji torej Avstrija po mojem najglobokejšem preverjenju ni prisiljena, uvesti občo brambeno dolžnost po § 1.

Zakaj se torej še zahteva obča neznosna brambena dolžnost? Tu je samo še reči: ne ostaje drug vzrok, nego črna točka na Balkanu, zaradi katere neki je treba uvesti brambeno dolžnost po § 1. Sedaj pa Vas vprašamo, gospoda, objektivno, ali je v obče kje kdo doslej že podal kako opredelbo (definicijo) avstrijskih interesov na Balkanu? Jaz nisem slišal tega od voditelja nemške politike, niti ne od našega zunanjega urada, in dejanja tega parlamenta svedočijo, da gospodje z leve strani visoke zbornice, ko so bili v večini, so glasovali proti aneksiji Bosne in Hercegovine in proti privoljenju sredstev na to. (Prav tako je! z desnice.)

Ko torej nimamo nikakih interesov na Balkanu, nimamo niti potrebe zaradi Rusije uvesti občo brambeno dolžnost niti po § 1. Da, historia vitae magistra! Nezbriso poučenje dejanj je jedina stvar, ki me pomirja, kajti kar se dostaje bodočnosti, tega v obče nikdo ne more proročati, ako se ni ničesar naučil iz minulosti.

Kaj pa nam pravijo dejanja minulosti? Po stoletja v Avstriji nikdo ni vedel ničesar o interesih na Balkanu. Spomnimo pa se poslednje rusko-turške vojne. Kak panorama se je tu videl pred Evropo? Tukajšnji lažno-liberalci in Madjari bili so na strani Turkov, mahomedanov, tlačiteljev, oni so bili proti Rusom, osvoboditeljem, kateri so balkanske narode osvobodili dejanski! Da, v Pešti so meče odmenili in neprikrito proslavljali mahomedane, Osmana paša, softe! To pa še niso nobeni interesi za Avstrijo na Balkanu, za katere bi bilo treba uvesti občo dolžnost brambeno po § 1. (Veselost.)

Ali pa more Avstrija, tudi ko bi imela interese na Balkanu, pogoditi jim?

Poglejmo na našo notranjo politiko. Ali je morda Ogerska pravična proti svojim Slovanom? Vse tamošnje

Slovanstvo je razjarjeno nad svojim tlačenjem. (Takó je! z desnice.) Tudi Rumunci so nezadovoljni z madjarskim gospodstvom, in ako pride kak zunanji spor, bodo skušali vsi nemadjarški narodi otresti jih s sebe. (Poslanec grof Lažansky: In imajo popolnoma prav!)

Kakó je pa to pri nas, katerih predniki, kakor sem rekel, so osvedočili zvestobo k tej državi takó znamenito po stoletja! Niti veljavni zakoni o jezikovi enakosti se ne izpolnjujejo pri nas za te vlade, in ni resnica to, kar je dejal mnogospoštovani g. poslanec vitez Javorski, da se neki našemu narodu vrši pravo v njegovem jeziku. Kakor niže pasmo (inferiorna rasa), moramo zadovoljevati se s prevodi. (Takó je! z desnice.) Taka Avstrija ima torej imeti interese na Balkanu in hoče proti Rusiji izvršiti občo brambeno dolžnost, taka Avstrija, katera doma niti svojim Slovanom ne zadoščuje, in katera na Balkanu začenja že madjariti in nemčiti? „Historia vitae magistra“, in potem stara dunajska ponemčevalna državna umetnost privede jo po mojem priverjenju k temu nasledku, kakoršen je taka čudna svojstvena umetnost že dosegla na Lombardskem in in Beneškem! (Popolnoma takó!)

Predsednik državnega zbora ustavlja govornika, ne bode-li govoril k § 1., mu odvzame besedo. (Nemir.)

Poslanec dr. Vašaty: „Jaz takoj končam; samo nekoliko besed imam še reči k § 1., da obča brambena dolžnost po političkem položaju je Avstriji zgolj nepotrebna, in da narodi za nadaljnjih deset let imajo biti preobteženi z davki in bremenami, (s povzdignenim glasom), in da dokler traja parlament in svoboda besede, mora biti meni dovoljeno reči in dokazati, da obča brambena dolžnost po § 1. je zgolj odveč! Jaz samo še nekoliko navedem.

Ko bi Avstrija dejanski bila na tem, in bi imela dejansko dolžnost, uvesti občo brambeno dolžnost po § 1. za svoje interese na Balkanu proti Rusiji, to sem preverjen, da je Balkan dosti velik, da bi na zadovoljstvo obeh mogla biti med Avstrijo in Rusijo razdeljena sfera interesov! Taka stvar, gospoda moja, bila bi vredna poskusa! Ali tak poskus se niti ni storil, in torej je uvedeno obče brambene dolžnosti po § 1. popolnoma in dovršeno nedokazano in do cela odveč, nepotrebno!

S prijateljem, kakor sem rekel z l. 1848., kateri je to državo rešil od pogube in porušbe, bi bil poskus vendar vreden truda, interese razdeliti na Balkanu; ne pa nagloma hoteti uvesti občo brambeno dolžnost! ko bi se uresničilo to poravnanje, trajalo bi po mojem preverjenju blagostanje narodov in večni mir, zato, ker potem bi Avstrije v družbi z Rusijo ne mogli napasti od zunaj, in narodi Avstrije bili bi Vam zahvalo dolžni, da niste uvedli obče brambene dolžnosti po § 1. (Obča veselost.) Kajti večina narodov avstrijskih noče, da bi bila Avstrija vojna država, temveč da bi bila zatočišče civilizacije, kulture, prava in svobode vseh svojih narodov! Končal sem.“ (Odobranje na desnici.)

Slovanstvo ve svých zpěvech. — Črtice v Kubinem zborniku.

Pred leti sem bila opozorila v „Slovenec“ na „Slovanstvo ve svých zpěvech, zbornik narodnih in udomačenih pesmij vseh slovanskih narodov“. Dasi je bilo izšlo

dotlej samo 14 snopičev, vendar je bilo možno že tedaj spoznati veliko vrednost in važnost zbornika, s katerim se sme ponašati Slovanstvo. Ludvik Kuba, ki urejuje,

harmonizuje in izdaje to izredno delo, je izdal, v teku 5 let, doslej 41 snopičev. S poslednjim zvezkom završuje narodne pesmi severnih Slovanov. Zbornik obseza namreč doslej v celotnih knjigah pesmi češke, moravske, slovenske (slovaške), poljske, lužiške in ruske. Največ je v tem zborniku češkoslovanskih, katerim so pristoječe češke, moravske in slovaške, vseh skupaj 16 snopičev; za njimi sledé po obsegu ruske pesmi, katere so razdeljene v 12 snopičih na maloruske, velikoruske in beloruske.

Obe navedeni obsežniši skupini imati mnogo očitnih posebnostij; jaz se nočem tu spuščati v nadrobnosti, pač pa si dovoljujem čitatelju predočiti nekoliko takega, kar posebno označuje te pesmi.

Češke pesmi so znane povsod; popolnoma odveč bi bilo torej hvaliti njih lepoto. Odlikujejo se po pregledni obliki, katera kaže že v najmanjšem obsegu urejen umotvor. Melodije so jako različne po dolgosti in izrazu, pa vedno umljive takoj, sestavljene iz dvodelnih ali trodelnih strok (perijod), včasih s kodo. Formalno obsezajo prvine, iz katerih so se razvile glasbene umetne oblike sonat in simfonij.

Nadalje so češke pesmi znamenite zaradi obilosti vrst: tu so plesi, Pastorele, Koleda, Koral v starem doriškem glaslu — razun velike množice pesmij raznoterega obsega. V njih vseh se pretaka blagoglasje in bogastvo glasbene iznajdbe, ki slušatelja okrepcuje v pravem pomenu besede ter ga pridobi, ko bi trenil.

V tem ko so češke pesmi take, ki razveseljujejo srce, nam razkrivajo slovaške pesmi pristno svojstvenost. Energiški ritem spominja kak krat na madjarsko glasbo; oblika se, kakor se hoče, zaradi izraza razširja z malimi stavki; večkratne fermate pretrgujejo silo, ki je v enakosti tempa, ter kažejo, da so namenjene za svobodno prepevanje, kakor ugaja pevčevemu ukusu. Čudno je, da tu nedostajajo plesov, če ne poštujemo n. pr. otroške igre v krog (št. 84); toliko obilniši pa je v slovaških pesmih humor, ki seza celo do obupnega smeha. Kar imajo slovaške pesmi zanimivega življa, je ta v barvi napevov in pa v ritmiki.

V tem ko je skupina češkoslovanskih pesmij sorodna vsej drugi evropski glasbi, in ko ima svojo originalnost v mejah tega sorodstva, nam se kaže pa skupina ruskih pesmij toliko bolj tuja in obseza mnogo prvin ali osnovnih delov, s katerimi se je jako dobro seznaniti poprej, nego moremo presojevati take pesmi. Med njimi so najčudniše maloruske; te so take, da podajajo jako prikladnih snovij ne samo glasbeniku, ampak ravno takó tudi kulturnemu zgodovinarju. Iz njih prav razločno spoznaš stopinjo umetniškega razvoja, na kateri je narod v tem ali onem kraju, kje so te ali one pesmi doma in kje se prepevajo. V tem pogledu bi bilo zanimivo, natančniše poznati kraj, kjer so se zasledile različne pesmi. V tem ko so namreč pesmi nekoliko takošne, kakor jih snuje in izobraža umetniško čustvo vseh narodov, da so

torej razčlenjene ali razdeljene pravilno, in da so deli sestavljeni simetriški, kažejo druge maloruske pesmi vse stopinje nepravilnosti.

Nekatere obsezajo zgoli zaporedoma stavljené, ne-jednakovrstne motive, stisnene v jednolični takt, druge spreminjajo takt nepretržno (št. 6), dasi je napev kljubu temu umeven. V št. 69 in 127 pa se razodeva napev na nekaterih mestih takó, da je za nas popolnoma neumljiv. Št. 113 je razčlenjena peterodelno ($\frac{6}{4}$ takt), ravno takó št. 107, razun tega pa še takó, da spreminja takt; kaže se v obče brez pravila, rapsodno, neglasben govor.

Jedna pesem (št. 49) je brez vsakega teksta sestavljena, je samo iz nekoliko glasov, ki se opisujejo čim dalje širše. Spominja živahno na vzorce popolnoma primitivnih glasnih slik, katere sporoča Köstlin v svoji estetiki, in katere so našli pri Eskimih, na Novi Zelandiji in pri drugih divjih narodih.

Posebne ali čudne korake glaslu — mesto poluglasov — čudovite modulacije zasledujemo v št. 75, 90, 104, 105, 116, 130.

Navedene, kakor njim podobne pesmi med maloruskimi pesmimi, bi nam bilo poštovati kot nekako cigansko glasbo, s katero bi evropski glasbenik ne vedel, kaj početi. Ako se spremljajo z instrumenti, ki so pri njih doma, ako se izvršujejo po onem ukusu, iz katerega so nastale, utegnejo napraviti dovoljen vtis tudi na tuje uho; — glasbenemu čustvu in potrebi domačincev odgovarjajo gotovo.

Do cela v nasprotju s takimi divjimi, t. j. brezobličnimi izdelki fantazije obseza pa zbornik dovolj tudi takih pesmij, katere imajo simetriško osnovo, tekoč napev in veliko izrazitost, katere so torej v soglasji z našimi umetniškimi zakoni in zahtevami. K najlepšim po mojem ukusu spadajo številke 55, 36 in 64. Pogostoma ima pesem po dva odseka: sprednji del, drugi, dopolnjevalni del, pa v drugem taktu.

Tudi naletimo na take pesmi, katere so sestavljene po nekoliko ali do cela iz trotaktnih stavkov.

Po vsem tem so maloruske pesmi nekaj posebnega zaradi znatnih svojstvenostij; velikoruske pa imajo za naš ukus veliko več lepega, čeravno je tudi pri njih mnogo takih pesmij, katero razkrivajo čudovite lastnosti.

Takó je n. pr. v št. 60 nepretržna menjava takta, torej popolnoma nepravilno deljenje; ali pa št. 10, ki pričinja z G dur, končuje v E moll ter obseza stavke sedaj dveh, sedaj treh taktov.

Pesmi, ki so sestavljene iz trotaktnih stavkov, so jako pogostne; n. pr. št. 9, 12, 24, 61 i. d. Svojevstvene modulacije dajejo mnogim pesmim zaresno, starinsko lice; med njimi utegnejo biti take, katere so nastale še pred našim modernim glasbenim sistemom in utegnejo obsezati zasukavanja, kakoršna so bila možna vsled starih cerkvenih glasov. Take so n. pr. št. 20, 23, 45, 48, 53. Št. 1. je celo pravilno v eolskem glaslu.

Nekateri so nad vse izraziti spevi, brez pravilne oblike, n. pr. št. 42.

Prelepih je mnogo pesmij, pri katerih se menjujejo samospevi in zbori. Med temi je seosebno znamenita št. 4, v kateri je izdajatelj obdržal harmonizacijo narodno, katera je izvršena — kontrapunktno, s prelepim samostalnim spremljevanjem glasov.

Harmonizacija izdajateljeva je povsod dovršena, jako pogostoma zanimiva po figurovanju ali tudi nasprotni vodbi spremljevalnih glasov. Oboje je združeno, n. pr. v št. 1 maloruskih pesmij, kjer jo izdeluje za tenor s spremljevanjem na klavir in tako rekoč kopiči varijante kontrapunkta. Jednako je v št. 3. Samo da bi bilo po mojem

mnenju priporočati tukaj, da bi se pesem ne rabila za sopran, ker na mnogo mestih pesem z gorenjim glasom spremljevanja pada skupaj takó blizu, disonujoč, (v 3. taktu *a z es*, v 6. taktu *g z f* itd.), da moti vtis. Nasprotno pa varuje pri tenorju že leža glasu, daljava oktav, pred zloglasjem, dá primerno razločevati tudi petje in instrument.

Kljubu temu, da se tako rekoč vidi veselje, s katerim izdajatelj opravlja lepše pesmi z obilnimi in z različnimi spremljevanji, ni vendar nikjer nič preobloženega — kar je najboljšo, česar si morejo želeli narodne pesmi, te divje cvetice na vrtu glasbe.

Lucila Podgornikova.

Pisma od beneške meje.

I.

Gospod urednik! Ko sem Vam v zadnjem zasebnem pismu izražal svoje odkritosrečno veselje, ker Vam ni upadel pogum pri toli tužnih okolnostih, ter da Vas je trdna volja še nadalje izdajati list, če se Vam vsaj z naprej ne bo bati gmotne izgube, zaklical sem Vam prav od srca: Господи помози! vpišite me za soboritelja svete naše stvari, za vérnega sotrudnika in podpiratelja „Slovanskega Sveta.“

Uvérjen sem bil iz dna duše svoje, da slovensko čitajoče občinstvo vendar ne pusti propasti list, ki se je porodil v najbolj kritičnih trenutjih in razpoloženju národa našega, ki je že pri porodu bil izobčen in obsojen na „indeks“, ki je jedno celo leto po trujevem potu hodé vendar mirno in stvarno preganjal temo iz slovenskih glav, malomarnost in nekako obupanost iz slovenskih src: širil v Slovencih silno ozko slovensko obzorje ter neustrašeno kazal narodu pot k boljši, toli zaželeni boljši bodočnosti.

Da je „Slovanski Svet“ zagovarjal za nas avstrijske Slovane jedino prava, rešilna načela, uveri nas že sama agitacija nasprotnikov naših proti listu, ko še dobro porojen ni bil; uvérimo se konečno, če prelistujemo celokupni letnik, ki leži pred nami. Prašam: „Je-li v Slovencih res še káko rodoljubno slovensko srcé (slovánsko, pravim, ne kranjsko, primorsko, štajersko, kar še vedno čujemo iz ust naših separatistov!), ki bi se ne ogrelo za zlate slovenske resnice, za one vzvišene ideje, katere jedino zamorejo rešiti vesoljno Slovanstvo, rešiti zlasti uborni, na toliko upravnih dežel raztrgani narodič naš, kar je z neustrašeno besedo in s kritično razumnostjo opisaval, širil in za kar je slovensko razumníštvo unemal najbolj ravno „Slovanski Svet“?! Odgovori čitatelj!

Ni li torej več kot umevno, da je list s takimi zdravimi načeli trn v peto zakletim sovragom vsemu, kar

Съ нами Богъ!
le diši po Slovanstvu? Ni li naravno, da mrzé list slovenski oportunisti in separatisti, katerih nam zares nikakor ne nedostaje, ker širi list ideje v popolnem nasprotju ž njihovimi koristolovnimi, oportunskimi ali separatistiškimi težnjami? Dà, gospóda moja, vse to je naravno!

Ali se torej hočemo pridružiti takim nasprotnikom „Slovanskega Sveta“? Dà, le pridružimo se, če hočemo izdati svoje Slovanstvo in obračati plašč po vetru, ki prihaja iz neslovanskega, Slovanstvu naravnost sovražnega ozemlja.

Nadejati pa se smemo, da polagoma vsi Slovenci spoznamo kosti in mozgi, srcé in obisti na veke zakletim neprijateljem našim in vsega slovenskega življa sploh, da ne bomo takim sovražnim tujcem še pomilovanja vredno orodje, da čim preje iztrebijo marsikak slovenski rod raz zemeljsko površje. In to je sovragom prva in najsrčnejša želja, to je superlativ njihovih podlih teženj!

Proti takim sovražnim nakanom pa smo Slovani osamljeni na zemeljski krogli; zanesljivega zaveznika nam še ni naklonila neprijazna nam politiška usoda. Slovan spoznava čedalje bolj, da tiči rešilna moč za obstanek njegov in zdravo individuálnost slovensko jedino le v domači hiši, jedino le v nepokvarjenem, zavednem, kulturno jedinem Slovanstvu. In to spoznanje udomači se v sleherni slovenski hiši! To spoznanje unemaj slovenska srca, da bodo gorela, plamtela, žrtvovala kedar bo treba braniti sovragov naskoke na slobodni slovenski dom! Umejmo se!

Táko spoznanje pa se kar samo ob sebi ne useli v vsako slovensko domovje, kajti le kdor se zaveda svojega trpljenja, svojega tisočletnega neopravičenega robovanja, le kdor se zaveda preogromnih bremen, katero mu je nositi, ne da mu nalagatelji privoščíjo dihati prosti zrak, le tak zaveden trpín spozná gori označeno resnico, da žalosti in jeze vskipí v njem krv, koju je tisoč let mirno sesala sovražna pijavka.

Da se pa tako spoznanje kar samo ob sebi ukorenini v vseh slovanskih domovjih, bilo bi to prepočasno, pogubonosno, da bi nas spretni sovražniki prehiteli s svojo proti nam naperjeno vstrajno delavnostjo. Tega ne smemo dočakati! Sovragov presilne napore paralelizovati moramo z jednako protisilo in z enakimi protinapori. V tem tiči vsa modrost našega narodnega dela.

Mnogoštevilni sovragi naši dobro znajo cilj svojih teženj, oni vedó, kaj hočejo, in to celó dobro vedó vse naroda mase. In pri nas? — Narod naš ne zaveda se politiške slobode; kojo mu je uničil že pred tisoč leti toliko slavljani frankovski Karol. Tisočletno težko robovanje zajezilo se nam je že v krv in mesó, da še celó že težko mislimo po — svoje; glava in srcé nam je zeló, zeló — tuja, individualnost našo slovansko popačila nam je neslovanska zapadna kultura, ki nam je iztisnila iz src národne mase vse spomine na slovansko prvotnost. Dà, takó je! In tudi take spomine nam je zopet oživiti!

Ker pa tega ni moči navadnim potom, zgoditi se mora po umetnem potu, katerega so se posluževali vsi národi, in to je — zdravo, pošteno časnikarstvo. In časnikarstvo je dandanes poleg drugih tudi velesila v Evropi, ki širi nove, čestokrat opasne ideje, ki preobražajo svetu politiško in socijalno lice, ki so pogosto tudi grobokopi poštenosti, človekoljubja in resnice.

Tudi mi Slovenci čutimo velikanski vpliv in moč časnikarstva, zato pa so nam v zadnjih 45 letih rasli časniki, kakor gobe po dežju, — no tudi izumirali. Izumirali so čestokrat časniki izborni in pošteni, vzdržavali so se pa listi od kaj slabe cene. Ali se hočemo tudi nadalje držati take narodne pregrehe?

Glasovi izmed občinstva.

Zadnjič nismo navedli več izjav, ker ni bilo prostora. Došlo nam jih je pozneje še mnogo; veliko jih je prekaristiških, da bi ne priobčili iz njih po nekoliko stavkov.

Jedna domorodkinja piše: „Dokler bode „Slovanski Svet“ čistil slovanski vzduh takó, kakor do sedaj, ostanem mu zvesta naročnica.“

Jeden najučenejših in zaslužniših slovenskih rojakov piše med drugim: „Z velikim veseljem čital sem Vaš „Slov. Svet“. Tem bolj me boli, da so Vas takó slabo podpirali — gmotno. Vaša smela misel o kulturnem slovanskem edinstvu, katerega so si želeli gotovo vsi najbistrijši, najplemenitejši samostalni slovanski rodoljubi, ima bodočnost in jo mora imeti, ker je od rešitve kulturnega vprašanja brez vsake dvojbe odvisna bodočnost vsega slovanstva in gotovo tudi obstanek slovanskih plemen, vseh plemen zunaj Rusije, ki edina more takó kulturno napredovati, da more in sme govoriti o samostalnem kulturnem razvitju brez strahu za obstanek.“

Jeden najbistrejših in na politiskem polju najzreljših slovenskih rojakov našteva zapreke našega programa, potem pa pristavlja: „Ako to vse premislimo, vsaj nejevoljni ne smemo biti, ako Vaš program ne zanima Slovencev toliko,

Če nam je pa bilo kedaj resno potreba dobrega, nezavisnega časnikarstva, izvestno treba nam ga je zdaj, ko so časi toli kritični, ko so sovražniki od vseh strani z združenimi močmi napeli vse svoje duševne in materijalne moči naravnost v pogubo národov slovanskih. In take nezavisne časnike slovanske podpirajmo duševno in gmotno, če nam je res kaj mari obstanek našega zatiranega narodiča!

Rodoljubi slovenski! vam sem napisal te besede za uvod svojim nadaljnjim dopisom. Kaj sem pa želel doseči z današnjim pismom, to vam menda jasno lebdí pred očmi, če ste pozorno sledili mojemu pismu. V korist svete naše slovanske stvari prosim vas, ne omagajmo na polu pota, z združenimi močmi pojdemo na trudapolno delo k vzvišenemu — našemu cilju. In ta cilj kázati vam hoče „Slovanski Svet“, cilj našega narodnega življenja, cilj, za kateri nas je določilo Stvarstvo na svetu. Ne plašimo se podlih sovražnih denuncijacij; saj vidimo, da nas bodo obrekovali, če smo česa krivi ali nekrivi, saj znamo, česa nam oni želé. In take želje razkrival bode „Slov. Svet“, da se bomo znali ogibati takih neprijateljev, tujih in — domačih!

Dà, tudi domačih! Razkrival bode rane in nesnago tudi v — domačem taboru, no mirno, stvarno in dostojno, kakor se spodobi omikanemu svetu. Ozdravimo domače rane, zapodimo iz naše srede one koristolovne izmečke, ki so še največa nesreča naša, ker mečejo narodu pesek v oči in ušesa, da gleda in ne vidi, poslušá, — no prave, nekaljene resnice ne čuje. Vse take okolnosti bičal bode neuprosno v „Slov. Svetu“ častitega čitateljstva najvernejši sluga

Roziňský.

kolikor zasluđuje... Vendar marsikateri drugi dobri ideji se tudi ni godilo in se ne godi bolje. In — gutta cavat lapidem. —

Drug rodoljub piše v cirilici: „Presvedočen o veliki važnosti in potrebi „Slov. Sveta“ za mili naš narod, javljam, da sem mu naročnik, dokler bode izhajal s takó odlično slovanskimi načeli.“

Gledé na slabo gmotno podporo „Slov. Sveta“ izjavlja jeden rodoljub: „Žalostno je to, da se naša inteligencija takó malo zaveda in še manj zanima za domače časnikarstvo.“

Slaven slovenski učenjak piše: „Naročnik sem bil I. tečaja „Slov. Sveta“ in naročnik ostanem vrlemu listu za naprej. Bog daj srečo v novem letu in mnogo novih naročnikov!“

Drug rodoljub obžaluje slabo podporo in hvali list. Gledé na to pristavlja: „V tem obziru zdi se mi Slovenec kakor vojak pred vojno — koji orožja ne mara.“

V cirilici došla je izjava: „Jaz sem prepričan, da je „Slov. Svet“ potreben za naš narod, zlasti zato, ker načeloma zastopa narodno avtonomijo, brez katere — sapienti sat. . . .“

Jako znan rodoljub piše: . . . „na slepo in oslepjeno armado zelotóv ne misliti! Ali kje so optimisti? Kje je prepričanje? Kje so značajci?“

Slovenski prezaslužen pisatelj in odličen poštenjak piše: „Če bodete list „Slov. Svet“ še izdajali, zapišite me med naročnike. Sicer pa je težavno misliti, da bi ideje Vašega lista prodirale pri sedanjih slovenskih razmerah,

katere le mameluška in lačenbergarska politika uravnjuje in vodi.“

Pa naj bo dovolj! Mnogo izjav porabimo v posebnih razgovorih.

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

„Slovanskega Sveta“ prvo številko dobé tudi taki stari naročniki, ki se doslej niso še oglasili. Kdor nam ne vrne te številke, uvrstimo ga tudi na dalje med naše naročnike.

Onim, ki se oglašajo za prvi letnik „Sl. Sveta“, naznanjamo, da je dobiti še nekaj izvodov II. poluleття z v s e m i številkami, in sicer s poštnino vred za 2 gld; od I. poluleття je samo nekaj števil; te in številke II. poluleття skupaj stojé s poštnino vred 2 gld. 80 kr.

Kazalo z naslovom lanskem letniku „Sl. Sveta“ je priloženo tej številki lista.

„Brus“, novi in sedaj jedini šaljivi list na Slovenskem, je šel s 1. številko v jako ukusni opravi predstavljat se po raznih slovenskih pokrajinah. Vidi se mu, da je iz dobrega kamna, da pozna kraje, kjer imajo nabrušeno ali pa že skrhano in zarujavelo orodje. Obilo dela ga čaka na jako zanemarjenem polju. Razni delavci so se ulenili ali pa so razposajeni, ker jim nihče ne ogleduje slabega ostrija, s katerim opravljajo svoj posel Slovincem. „Brus“ utegne dokazati, da ostrine za Slovence morajo biti ali na pravem jeklu, ali pa da je popačeno orodje vreči — med staro železo. V tem zmislu mu želimo najsrečnejšega uspeha. „Brus“, kateremu je urednik g. Ivan Železnikar, izhaja po 2krat na mesec in stoji za celo leto 4 gld.

„Proračun za leto 1889.“ sestavlja Slovincem Rožinský v „Sl. Nar.“ od 8. in 9. jan. t. l. z mnogoterimi točkami: 1. Da bi se pozabili dogodki koncem l. 1887., ki so v začetku preteklega leta razburili ves slovanski svet. Želeli bi, da bi se vsi Slovenci uverili, koliko je imelo vmes svojo roko židovstvo, luteranstvo in framaonstvo, da bi videli, v kake svrhe so bili oni dogodki kaj mogočno orožje. 2. Da v novem letu začne plodnosno delovanje svoje toli zaželeno vseslovensko politično društvo, da bi bil temu društvu „Združena Slovenija“ na podlagi čl. 19. prvi idejal in zvezda voditeljica k naroda našega boljši bodočnosti, in da bi isto društvo prirejalo tabore, voditelji društva naj bi bili tudi voditelji naroda slovenskega. Sedanji voditelji imajo lahko nadomestila, zato lahko izhajajo — brez slovanske politike. Voditelji tega društva naj bili bi uzor nesebičnih narodnih prvoboriteljev, po zgledu Cavourja, Garibaldija, Deaka, Jelačića, Strossmayerja. Mladina se navdušuje za take avtoritete. 3. Da bi se pod zastavo „Matiče Slovenske“ zbrala vsaj tolika množica članov, kakoršna je bila pred 15 leti. Naj bi skrbela za srednje stanove, to je prava pot. Kakor je 250 slovenskih članov pri „Matici Hrvatski“, naj bi pristopilo tudi primerno število Hrvatov k „Mat. Slov.“; kajti s samimi besedami o pobratimstvu nam ni še nič pomagano. „Sploh se mi Slovenci veliko bolj v nemamo za druge brate svoje, odziva dejanskega pa ne čutimo kaj

posebno.“ 4. Družba sv. Mohora naj bi imela kmalu 50.000 članov. Naj bi ista družba podajala k navadnim 6 knjigam še po jedno ali dve iz svoje starejše zaloge vsem članom ob skrajnih mejah, zlasti pa udom na Beneškem in Ogerskem. 5. Da bi „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ začela v novem letu plodnosno delovanje. Učitelji, na Kranjskem pa naj bi ne bili takó mlačni nasproti praporu vseslovenskemu, kakor so se pokazali ob osnovi te „Zaveze“. Učiteljstvo naj bi se združilo tudi za samo jeden šolski list. Konečno naj bi prenehalo brezozirno natolcevanje, obrekovanje in kar oblastne trditve brez dokazov.

Mosettig, a ne **Mozetič**. Takó se je moralo spremiti ime osmošolcu na c. kr. viši gimnaziji; takó je poročilu „Soča“, sklenil c. kr. dež. š. svet za pokneženo grofijo Goriško s sedežem v Trstu. „Soča“ pristavlja: „Dež. šol. svetovalca monsignor Andr. Marušič in šols. nadzornik Ant. vit. Klodič - Sabladolski pisala sta svoji imeni do l. 1848. Marussig in Clodig. Zdaj nastane vprašanje, ali sta postavna (legal) imenovalna dekreta, s katerima sta dobila svoje naslove in službe; kajti v dekretih pisani sta imeni s slovenskim (!) pravopisom, ki za časa liberalnih vlad ni bil še državi nevaren.“

Volitve o mestni zastop Tržaški so prevažne tudi za tamošnje Slovence. Pol. društvo „Edinost“ je previdno za rano dogovorilo se z tržaškimi okoličani, kateri možje naj bi odbrali volilne odbore. Nadejati se je, da bodo okoličani strogo držali se nasvetov, razglašanih po glasilu društva, po „Edinosti“.

b) Ostali slovanski svet.

Grof Leon Thun, bivši naučni minister, ud gosposke zbornice itd. je umrl 17. decembra t. l. na Dunaji v 78. letu svoje starosti. S pomočjo tudi že umrlega Bonitza in drugih je prestrojil šolstvo, sosebno tudi srednje šole. On je ukrenil mnogo dobrega in trajnega. Bil je znamenit državnik, ki je vedno povdarjal in videl moč jedino v celotni državi. On je bil nasprotnik duvalistiške oblike celó v tem, da se je izpodmaknilo prejšnje ime sedaj navadnemu naslovu cesarstva. L. 1885. n. pr. je imel v gosposki zbornici pomenljiv govor o tej točki. Konservativna stranka, zastopana po Dunajskem „Vaterlandu“, izgubi v pokojnem L. Thunu največega in vstrajnejšega podpornika; pa tudi država imenitnega zagovornika celokupnosti in skupnih interesov.

Samostalnost in pa nemški jezik. V državnem zboru ogerskem se je vnela huda debata zastran nemščine, zlasti pa zastran najnovejšega ukaza naučnega ministerstva za Ogersko. Stvari same se dotika naš članek „Dvoje kultur v Avstro-Ogerski“. Da Madjari potrebujejo tuje kulture in tujega kulturnega jezika, potrjuje z nova ogerski naučni minister grof Csaky, ki se je moral zagovarjati v drž. zboru ogerskem, samó, da je na krivi poti, trdeč, da madjarska kultura je naj-

bliža nemški, v tem ko so Madjari v prošlosti največ izposodili si od Slovanov v jeziku in v vsem kulturnem življenju svojem. Pomenljivo pa je to, kakó opravičuje on nemščino za Madjare. On pravi: „Nix daitsch“ je utegnilo po mojem mnenju biti opravičeno tedaj, ko je bilo govorjenje o varovanju, dà, o zopetni pridobitvi ogerske narodne samostalnosti (Živahno odobravanje z desne; hrup na skrajni levici in klici: O tem je govor!); popolnoma neopravičeno bi bilo to, pa sedaj (Takó je! z desne), ko po jedno in dvajsetem letu ustavnega življenja moremo s polnim samočustvom konstatovati, da ogerska državna ideja, ogerska narodna kultura ni zagnala samo globokih korenin, (Živahno odobravanje z desne), ampak je rodila že tudi obilo sadu. Samo toliko sem hotel omeniti. (Živahno pritrdjevanje z desne).“

Ta zagovor je vreden, da si ga zapomni zlasti tudi slovanski del desnice državnega zbora dunajskega v brambo nemški liberalni stranki, ki bi rada po analogiji postopanja madjarskih politikov vrinila nemščino med Slovani tudi tje, kjer skupnodržavni interes tega ne zahteva nikakor. Zato imajo oni slovanski listi popolnoma prav, ki zahtevajo, da naj se podeli na podstavi narodnostnega XIX. člena osn. drž. zakonov primerna enakopravnost in vsaj relativna samostalnost. Tudi mi smo na Slovenskem vedno že pred leti povdarjali, n. pr. tudi v „Sl. Nar.“, da naj nam podelé najprej narodno avtonomijo, potem bomo sami določili se tudi za nemščino, kolikor je zares potrebuje država v svojem celokupnem interesu. Zahtevanje narodne avtonomije obseza veliko manj, nego tiči v osnovi politiške oblike, katero so dosegli Madjari. Mi ne samo da nočemo toliko samostalnosti za avstrijske narodnosti, ampak naravnost zavračamo pretenzije v zmislu madjarske države. Torej bo imela nemška liberalna stranka še le tedaj povod, ovajati tostranske slovanske narodnosti, ko bodo, dosegnivši narodno avtonomijo, branili se nemščine v primernih mejah. Ker pa bi Slovani na podstavi narodne avtonomije vedno dajali, kar gre državi, oni z vso pravico sedaj zavračajo taka ovajanja in okorno sofistiške izvode. Nam je prav, da je madjarski minister Csaky s svojim zagovorom podelil z madjarske strani tostranskim Slovanom argument, ki ga a minori od mainus utegnejo porabljati, kedar koli bo treba.

Avstrijski Slovani in 2. december. Pod tem naslovom razpravlja g. Rozinski v daljšem dopisu „Sl. Nar.“, kakó bi morali Slovani na podstavi čl. 14. in 19. drž. osn. zakonov praznovati 40letnico cesarja Franca Josipa, dokazuje, da so dež. avtonomisti, sosebo Čehi, krivi, da tudi Slovenci ne dosežejo z lahka narodne avtonomije, ki je jedino rešilna. Osoda slovenskega naroda je jako kritična, ali, če se bo znal okoristiti ustavne dobrote svojega vladarja, sme brezskrbno gledati bodočnosti v obraz. „Znebimo se onega nesrečnega partikularizma med pokrajinami in še bolj med stanovmi, da se bodočnost ne bode maščevala nad nami. Še je čas, da se jenjamo zbadati in črtiti v svojem domu, kajti pohlepni tujec bi nas vse rad izgnal iz njega. Potem bode prepozno! Potem prehaja na šolstvo, kateremu ustava zagotavlja narodno podstavo, in k učiteljstvu, katero se trudi na srečo narodu. Ono ne postaja takó svojega rodu zatiralec, očetov svojih izdajalec, izročene mu dece potujčevalec, pač pa naroda svojega pravi in resnični dobrotnik. . . . Najbolj pozabljen ljudski učitelj stori morebiti za naroda našega razvoj in obstoj več, kakor marsikak glaseč se — prvak.“ Ker je učiteljstvo gmotno na slabem, naj bi dež.

poslanci priskočili na pomoč. . . . „Da smo pa v narodnem oziru glede šolstva marsikje še na slabem, zahvaliti se nam je nevspehom slovanske politike in neizvedenemu čl. 19. . . . Ker ta člen ni izveden, ker nimamo narodne avtonomije, rekše združene Slovenije, zato deželni zbori na Koroškem, Štajerskem, v Istri in v Trstu takó brezozirno postopajo s slovanskimi manjšinami.“

Slovanski jeziki v Rimu. „Parl.“ od 6. jan. t. l. objavlja naslednje: „Obzor“ je ponatisnil brezjavno poročilo iz Rima, poslano Zadarskemu „Narodnemu Listu“ od 22. decembra p. l., da je papež Lev XIII. ustanovil na svoji veliki šoli pri sv. Apolinarju stolico slovanskega jezika, in da se je začelo 21. decembra p. l. zares predavanje staroslovanskega jezika (staroslovenščine). Učili se bodo ondi pa tudi jeziki: hrvaški ali srbski, ruski, češki, poljski in bolgarski. Ta novica je napravila v naših krogih velik vtis. Menijo, da na taki podstavi bi bilo sporazumljenje med Apostolskim rimskim stolom in med skupno slovansko nacijo možno. Bog bo dalje pomagat.

O položaji šlezkih Slovanov pravi Opavský týdeník: „Smo sinovi Šlezke zemlje; od nekda živimo tukaj; celi ta kraj pripadal je nekda izključno nam Slovanom, uradni jezik je bil v njem izključno češki. Po malem so začeli k nam prihajati Nemci iz daljnjih pokrajin. Naši predniki jim niso izbivali oken, prijateljski so ž njimi živeli, naši knezi in kralji so nemškim priseljencem podeljevali svoboščine in predpravice, in predniki so bili nasproti nemškim našim soobčanom takó strpni, da je velik del zemlje naseljen sedaj od njih, in da njih jezik gospoduje v celi deželi, tudi v slovanskih pokrajinah. Če pa zahtevamo ž njimi jednako pravo, kriče njih kričáci po novinah, da tlačimo Nemce. Hočemo-li postaviti si za lastne groše češke šole, nam ne dovoljuje županski urad Opavski stavbe. Hočemo-li pobaviti se s svojimi gosti, ščuváci Opavski najamejo pouličnike, da bi na ulicah delali s piščalkami škandal nam — starim sinom te zemlje in gostom našim.“

O avstrijskih ciljih na Balkanu prinašajo „Moravská Slovač“ in po njej „Krom. Nov.“ od 8. jan. t. l. iz odločilnih krogov dunajskih naslednje poročilo: „Avstrija noče nikakor popolnoma prisvojiti svojemu doseданjemu državnemu telesu mladih balkanskih držav, srbske, bolgarske in rumunske; ona samo hoče, da bi one šle z Avstrijo roko v roki v zunanji politiki, — in to se je Avstriji doslej sponeslo popolnoma. Druga stopinja avstrijske diplomacije na Balkanu je in bode osnova zveze za izboj in odboj med Avstrijo in južnimi državami, in tretja konečno je važna ideja osnutka velike zvezne države podunajsko-balkanske s centralnim državnim zborom in z avstrijskim cesarjem na čelu cele te zvezne države s tako uredbo, kakoršno ima sedanja Nemčija. Da so take misli, načela in težnje, o tem Vas morem zagotoviti popolnoma odločno in resnično. Kakó pa se dela za njih uresničenje, o tem je dosti zgledov iz vsakdanje politike. Dolgo bo še trpelo pač to delo, predno pride k posledicam; nam zadoščuje konstatovati, da se dela na te cilje.“

Medicinska fakulteta za ženske se snuje v Peterburgu. Že v prvi polovici 1889 se predloži drž. sovetu predlog o osnovi ženskega zavoda.

Za češko akademijo znanostij zagotovi dežela češka 20.000 gld. letne podpore, jednak znesek pričakujejo od države.

Mednarodni sokolski shod v Parizu za letošnje svetovne razstave obiščejo na povabilo tudi češki „Sokoli“, najbrže pa tudi poljski in hrvaški.

V Srbijo obračajo politiki svojo pozornost. Tu so izdelali po posebni komisiji novo ustavo. Bile so tudi nove volitve, in tu so konečno zmagali radikalci takó, da število vseh drugih strank skupno se izgubi pred številom zastopnikov radikalne stranke. Narod je bil dobil nekoliko svobodnega gibanja ob volitvah in je vsled tega pokazal, kakó čuti in s katero stranko gre. Sedaj že zboruje velika skupščina, in prva naloga jo čaka v tem, da ji je sprejeti novi načrt ustave. Kralj hoče, da se ta načrt sprejme nespremenjen. Drugače bi neki razpustil skupščino. To pa bi bilo tudi težavno; kajti ohče mnenje se ne dá prikrivati več. Ves svet vé sedaj, kako misli velika večina naroda srbskega. Mnogo pišejo sedaj po novinah vseh evropskih držav o stanju v Srbiji. Oni, ki zagovarjajo dosedanjo politiko kralja Milana, pa sami priznavajo, da ni vse gladko v Srbiji. Tu pa tam se bojé, da bi nastali nemiri, pišejo pa tudi, da bi Rusija ne dovolila tujim državam vmešavati se v srbske zadeve.

Kar se dostaja načrta za novo ustavo, je v njem mnogo znamenitega. Odmeta n. pr. vsake vrste plemstvo za srbsko kraljevino. Tisku daje veliko svobode, več nego je je v mnogokaki civilizovani državi. Jednako ima vsako veroizpovedanje svobodo; pravoslavje pa je državna vera. Bati se je, da bo svoboda vere in tiska na prvem mestu na korist Židom in zaradi tega na škodo Srbom samim. Ko bi bili dali to dvostransko svobodo samo Srbom in drugim arijskim narodom, bi za Srbe ne bilo nevarno. Nasproti Židom pa so Srbi sami prenežreli; Židje bodo okoriščevali se s svobodo tiska, in najbrže doživimo kmalu, da bodo vplivne novine na Srbskem še bolj v židovskih rokah, nego v znanih drugih državah. Ako se pa židovstvo polasti novin v srbski kraljevini, potem zavlada kmalu židovski „liberalizem“ popolnoma in bo skušal narod spraviti v denarno zavisnost ter ga bo potem prodajal po novinah tudi politički in narodno.

Srbski državniki bi bili torej morali gledati, da se židovstvu omeji svoboda, ki je namenjena narodu. Vpliv židovski je že sedaj prevelik v Srbiji in se širi zlasti po Belgradu. Ta vpliv se kaže v židovskih novinah zunaj Srbije, katere zagovarjajo takošno politiko za Srbijo, kakoršna najprej ugaja Židom samim. Želimo pa, da bi se mi ne motili gledé na novo ustavo srbsko

Novo ustavo za Srbsko je velika skupščina sprejela z veliko večino glasov, in sicer brez vsakega razgovora, po načrtu, kakor ji je bil predstavljen. „Hrvatska“ se čudi takemu zborovanju in glasovanju. Kralj Milan je imel dolg nagovor skupščine, ko je podpisal ustavo, sprejeto, kakor je sam zahteval.

Ruska podpora za Črno Goro, 19. decembra p. l. je bil objavljen zakon, s katerim se letna podpora za dekliško šolo na Cetinju zviša od 5700 rubljev na 10.000 rubljev. Za voditeljico in učiteljice na tej šoli določene so ruske državne pokojnine.

Kazimir pl. Grocholski, načelnik poljskega državnega kluba, je umrl v Opatiji v 74. letu starosti. „N. f. P.“ piše v posebnem članku o njem: „Ministerstvo Taaffejevo je prišlo, in Grocholski je došel na vrhunec svojega življenja. . . . Avstrijska vojna je bila zanj osvoboditeljica Poljske, vsakatero oboroževanje je bila priprava osvete nad Rusijo. . . . doživel je toržestvo (triumf), da je gališke Ruse pobrisalo s poli-

tiškega odra. . . . On je bil načelnik najvažniši stranki; kajti Čehi in klerikalci so mu bili tudi samo orodje za lastne težnje v Galiciji. Grocholski bi se ne bil prenišljeval nití minuto, da bi jo bil krenil na drugo pot, ko bi bil videl dobiček svoje dežele v tem. . . . Politika Grocholskega je bila popolnoma prozorna. Vedel je, da je korona najviša moč v Avstriji, in je bil zatorej vedno na njeni strani; preverjen je bil, da ne more pogrešati Poljakov nobena večina. . . .“ Glasilo liberalnih Nemcev pozna Poljake, ki so tem Nemcem pomagali toliko let! Sedaj je vit. pl. Javorski načelnik poljskemu klubu.

Aleksander Jomini, dolgoletni svetnik v zunanjem ministersavu ruskem, potem državni tajnik, je umrl. Bil je prvi pomočnik Gorčakova ter je on stilizoval razne akte. Bil je tudi učitelj sedanjega carja v zgodovini ruske politike od Katarine do naše dobe. Bil je spreten in duhovit državnik.

Bolgarsko vseučilišče narodno namerjajo osnovati v Sredcu (Sofiji) in sicer s tremi oddelki: pravniskim, modroslovnim in bogoslovnim. „Kr. Nov.“ pristavljajo: „Slovanstvo si želi od bodočega vseučilišča Sofijskega jedino to, da bi vzgojevalo značaje, cele možé, ki bi čez dan in noč ne pozabili svojih največih narodnih dobrotnikov, svojih osvoboditeljev.“

Andjelic, srbski mitropolit ali, kakor ga imenujejo, patrijarh, je umrl. On ni bil izvoljen od naroda, ampak je bil imenovan. Imenovan pa je bil zato, ker nista bila potrjena onadva svečenika, katera je bil izvolil narod. Takrat se je bila razodela želja z najvišega mesta, da naj se izvoli metropolit jednoglasno. Narodu srbskemu so ostale stare pravice nedotaknene, in sedaj je na narodu, da se zjedni ter izvoli soglasno prvega višega duhovnega pastirja. Ves slovanski svet obrača svojo pozornost na to, kakó se bo vedel sedaj ob novi volitvi srbski narod. Vse Slovanstvo mu želi, da se posluži svoje pravice, katero ima zagotovljeno v avtonomiji svoje cerkve, in da bi bil srbski narod srečen pri določevanju osebe, katero misli povzdigniti na najvišje mesto svoje cerkve. Zadnjih let je narod srbski mnogo pretrpel gledé na cerkveno načelnštvo. Naj nastopi ugodniše doba!

Marko Kalogjera, biskup spljetski in makarski, je umrl 4. dec. t. l. „Nar. List“ pravi, da za Gregorjem Ninskim je bil Marko Kalogjera najzaslužnejši biskup doslej v Dalmaciji za narodno in cerkveno stvar. Zato kliče: „Lahka ti bila ova hrvatska zemlja, božji i narodni ugodniče, biskupe Marko!“

KNJIŽEVNOST.

„Sokol“, časopis zájmům tělocvičným věnováný. Urednik Jos. E. Scheiner. V Pragi. Lastnik in izdajatelj „Pražská tělocvičná jednota Sokol“. List izhaja sedaj 15. leto. a letos se je razširil s tem, da objavlja spise in razprave tudi v hrvaškem in slovenskem jeziku. V prvi letošnji številki ima dva članka, pisana v slovenščini. Med drugim objavlja „Tělocvičný slovník českých a chorvátsko-německo-polsko-slovinský. Slovenski oddelek sestavlja F. Brunet. Slovenske članke pa urejuje Srečko Magolič v Ljubljani. Naročnina 2 gld. na leto pošilja naj se: časopis „Sokol“, Praha; rokopisi pa uredništvu slovenskega oddelka v Ljubljani. Tu je zopet podjetje, ki kaže korak naprej praktične vzajemnosti slovenske v kulturnem delovanju. Želeti je, da si vsak slovanski „Sokol“ omisli glasilo sokolstva vsega Slovanstva

v Avstriji. Mi list najiskrenejše priporočamo tudi slovenskim čvrstim močem. Izrekamo pa tudi iz našega načela izvirajočo željo, da bi list „Sokol“ pomnožil svoj „slovník“ tudi z ruskimi izrazi ter takó delal na to, da bi se izrazi v zmislu skupnega slovenskega literaturnega jezika kolikor možno jednačili in jednili v oblikah.

Národní pohádky a pověsti izdal K. J. Erben. Založila knjigarna v Pragi. S podobami. Krasna knjiga. Cena 1 gld. 40 kr.

„Razgovor ugodni naroda slovinskoga“ izdaje v snopičih knjigarna braće Ivanovića v Novem Sadu.

„Narodní vyštvání lidu moravského“ je naslov dela, izdajanega od Antonije Valtrové in Hermine Tiché, učiteljice na pripravnišnici za učiteljice v Brnu. Doslej sta izšla dva snopiča, ki obsežata prekrasne ornamente in tehniko naroda moravsko-slovaškega in vezenja Hanakinj po starih izvornikih. Cena snopiču samo 30 kr. „Zlata Praha“ dodaje: „Želimo odličnemu in času primernemu podjetju najboljšega vspeha in največjega razširjenja, katero bo izdajateljicema najboljša spodbuja, da bi marljivo nadaljevali v zbiranju in izdajanju narodne umetnosti naših prednikov.“

Slovanstvo ve svých zpěvech. Snopič 41. Pesmi češke, moravske in slovenske (slovaške). Izdaje Ludvik Kuba v Poděbradech (na Češkem). S tem snopičem je izvršena izdaja za severne Slované. Meseca marcija t. l. pridejo na vrsto jugoslovanske pesmi, in sicer najprej slovenske, katere bodo polnile 42—47. snopič. O tem prevažnem delu vseslovanskem ima naš list priliko spregovoriti obširniše in večkrat; ponavljamo pa tudi sedaj, da brez Kubinega dela, ki je več nego zbirka, bi ne smelo biti nobeno slovansko društvo, torej tudi ne nobena slovenska čitaleica. Gospod izdajatelj podaje koncu pesmij za vsak slovanski narod posebno razpravo o karakteristiki glasbe in pesmij dotičnega naroda.

„Извѣстiя“ (Izvestija) St. Peterb. slav. blagotv. Obščestva za mesec oktober, snopič 10., obsežajo med drugim: Ugorskaja Rusj, Pismo poljskago svjaščenika episkopu Strossmayerju . . .

Hercegovke i Bosanke. Zovko Ivan. Sto najrajše petih ženskih pesmij. I. zv, 111 str. 30 kr.

„Poviest Venecije u životu privatnom od njezina osnutka do propasti republike.“ Iz italijanskega prevedel na hrvatski jezik prof. Iv. Rabar v Osekü. 357 str. Cena 2 gld. Hrvatje se zanimajo za to delo P. G. Molmentia, ker kaže na zgodovino Benetek, ki so bile več stoletij v dotiki s Slovani ob jadranskem morji. Zaradi tega je isto delo zanimivo tudi za Slovence in druge Slované.

Naročnine na slovanske novine in časopise. „Parlamentär“, tednik na Dunaju, četrletno 2 gld. 75 kr. — „Naša Sloga“, tednik, v Trstu, celoletno 5 gld., za kmete 2 gld. — „Obzor“, dnevnik, Zagreb. Letnina 18 gld. — „Hrvatska“, dnevnik, Zagreb. Četrletno 4 gld. 50 kr. — „Vienac“, tednik, Zagreb. Letnina 7 gld. — „Dom i Sviet“, polumesečnik, Zagreb, Letnina 6 gld. — „Il Diritto Croato“, tednik. Pulje (Pola). Letnina 5 gld. 60 kr. — „Српски Глас“ (Srpski Glas), tednik. Zader. Celoletno 6 gld. — „Србобран“ (Srbobran), tednik, Zagreb. Letnina 6 gld. — „Глас

Црногорца“ (Glas Crnogorca), tednik. Cetinje. Letnina 6 gld. — „Одјек“ (Odjek), trikrat na teden, Belgrad. Četrletno 3 gld. — „Босанска Вила“, mesečnik, Sarajevo. Letnina 5 gld. — „Lužica“, mesečnik, Budyšinje (Bautzen, Saksonsko). Letnina 5 gld. — „Kraj“, tednik, Peterburg. Letnina 12 rub. — „Kroměřížske Noviny“, dvakrat na teden, Kromeriz (Kremsier). Letnina 7 gld. — „Naše Hlasy“, tednik, Češki Brod. Letnina 2 gld. 40 kr. — Podřipan, tednik, Roudnice. Celoletno 6 gld. — „Čas“, tednik, Praga. Letnina 6 gld. — „Zlata Praha“, tednik, Praga. Letnina 9 gld. 50 kr. — „Narodnie Noviny“, trikrat na teden. Turč. sv. Martin (Ogersko). Letnina 12 gld. — „Slovenske Pohľady“, mesečnik, Turč. sv. Martin. Celoletno 5 gld. — „Червоная Русь“ (Červonaja Rusj), dnevnik (z literaturno prilogo), Levov. Letnina 15 gld. — „Страхопудъ“ (Strachopud) z literaturno prilogo „Бесѣда“ (Besěda), polumesečnik, Levov. Letnina za oba lista 8 gld. — „Наука“ (Nauka), mesečnik, Dunaj. Letnina 5 gld. — „Русска Правда“ (Russka Pravda), polumesečnik, Dunaj. Letnina 4 gld. — „Листокъ“ (Listok), mesečnik. Letnina 4 gld. Adresa: An die Redaction des „Listok“. Poroskó. L. P. Turja-Remete. Comit. Ung. Ungarn. — „Свѣтъ“ (Svět), dnevnik, Peterburg. Letnina 4 rub. — „Варшавскій Дневникъ“ (Varšavskij Dnevnik), Varšava. Letnina 12 rub. — „Извѣстiя“ (Izvestija), St. Peterburgskago blagotvorniteljnago Obščestva, mesečnik, Peterburg. Letnina 4 gld. — „Русское Дѣло“ (Russkoje Dělo), tednik, Moskva. Letnina 10 rub. — Tu našete liste smo nekoliko označili v novoletnem pismu zadnje številke „Slov. Sveta“ minulega leta. Druge liste utegnemo omeniti prilično.

Opomnja izdajatelja. Vsem p. n. rodoljubnim Slovcem in Slovencem, ki so nas počastili z raznoterimi blagotnimi izjavami in voščili gledé na „Slovanski Svet“ najiskrenejša zahvala.

„Slovanski Svet“

izhaja po dvakrat na mesec, vselej 10. in 25. dné meseca, in se pošilja naročnina izdajatelju „Slov. Sveta“ v Gorico.

Naročnina znaša:

za celo leto . . . 4 gld. — kr.

za pol leta . . . 2 „ — „

za četrť leta . . . 1 „ — „

Za ljubljanske naročnike in dijake velja:

celoletno . . . 3 gld. 60 kr.

poluletno . . . 1 „ 80 „

četrťletno . . . — „ 90 „

Upravništvo „Slovanskega Sveta“.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. poluletno 1 gld. 80 kr. in četrťletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzelini 4.